

Plan zadań ochronnych
dla obszaru Natura 2000

Dąbrowa koło Zaklikowa
PLH180019

w województwie podkarpackim

Wykonawca:

MINUG Pracownia Ekspertyz Rybackich i Przyrodniczych Bogdan Wziątek

na zlecenie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie

Autorzy:

Michał Falkowski – botanik, koordynator

Bogdan Wziątek – GIS

Spis treści

1.	Etap wstępny pracy nad Planem	4
1.1	Informacje ogólne	4
1.2	Ustalenie terenu objętego Planem.....	5
1.3	Mapa obszaru Natura 2000	6
1.4	Opis założeń do sporządzenia Planu.....	7
1.5	Ustalenie przedmiotów ochrony objętych Planem	11
1.6	Opis procesu komunikacji z różnymi grupami interesu.	12
1.7	Kluczowe instytucje/osoby dla obszaru i zakres ich odpowiedzialności.....	13
1.8	Zespół Lokalnej Współpracy	15
	Etap II Opracowanie projektu Planu.....	16
2.	Moduł A.....	16
2.1	Informacja o obszarze i przedmiotach ochrony	16
2.2	Ogólna charakterystyka obszaru	20
2.3	Struktura własności i użytkowania gruntów	23
2.4	Zagospodarowanie terenu i działalność człowieka	24
2.5	Istniejące i projektowane plany/programy/projekty dotyczące zagospodarowania przestrzennego	24
2.6	Informacja o przedmiotach ochrony objętych Planem wraz z zakresem prac terenowych – dane zweryfikowane	26
2.6.1	Typy siedlisk przyrodniczych	28
2.6.2	Gatunki roślin i ich siedliska występujące na terenie obszaru	38
2.6.3	Gatunki zwierząt i ich siedliska występujące na terenie obszaru	44
3.	Stan ochrony przedmiotów ochrony objętych Planem	44
4.	Analiza zagrożeń	62
5.	Cele działań ochronnych.....	71
6.	Ustalenie działań ochronnych.....	74
7.	Ustalenie działań w zakresie monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony.....	88
8.	Wskazania do dokumentów planistycznych	91
9.	Przesłanki sporządzenia planu ochrony	93
10.	Projekt weryfikacji SDF obszaru i jego granic	93
11.	Zestawienie uwag i wniosków	97
12.	Literatura.....	98

Szablon projektu dokumentacji Planu

Dokumentacja Planu Zadań Ochronnych obszaru Natura 2000 Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 w województwie podkarpackim

1. Etap wstępny pracy nad Planem

1.1 Informacje ogólne

Nazwa obszaru	Dąbrowa koło Zaklikowa
Kod obszaru	PLH180019
Opis granic obszaru	załącznik nr 1 (numeryczny wektor granic GIS)
SDF	załącznik nr 2
Położenie	woj. podkarpackie, pow. stalowowolski, gm. Zaklików
Powierzchnia obszaru (w ha)	4.99 ha
Status prawny	Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty, decyzją Komisji Europejskiej 2011/64/UE w sprawie przyjęcia na mocy dyrektywy Rady 92/43/EWG czwartego zaktualizowanego wykazu terenów mających znaczenie dla Wspólnoty składających się na kontynentalny region biogeograficzny (numer aktu notyfikacyjnego C(2010) 9669).
Termin przystąpienia do sporządzenia Planu	03.04.2015
Termin zatwierdzenia Planu	
Koordynator Planu	dr hab. Bogdan Wziątek MINUG Pracownia ekspertyz rybackich i przyrodniczych Bogdan Wziątek Tomaszkowo ul. Łabędzia 41, 11-034 Stawiguda tel.: 500 237 655, minug.b.w@gmail.com
Planista Regionalny	Barbara Antosyk, (17) 785-00-44, wew. 666, barbara.antosyk.rzeszow@rdos.gov.pl Maciej Ciuła, (17) 785-00-44, wew. 664, maciej.ciuła.rzeszow@rdos.gov.pl
Sprawujący nadzór	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie, al. Józefa Piłsudskiego 38, 35-001 Rzeszów tel.: 17 78-50-044, fax: 17 85-21-109, e-mail: sekretariat.rzeszow@rdos.gov.pl

1.2 Ustalenie terenu objętego Planem

L.p.	Nazwa krajowej formy ochrony przyrody pokrywającej się z obszarem, która/e może powodować wyłączenie części terenu ze sporządzenia Planu	Dokument planistyczny	Uzasadnienie wyłączenia części terenu ze sporządzania PZO	Powierzchnia krajowej formy ochrony przyrody lub nadleśnictwa pokrywająca się z obszarem [ha]
	brak	brak	brak	

Obszar Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 nie jest zlokalizowany na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Ponadto, przedmiotowy obszar nie znajduje się na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla których ustanowiono zadania ochronne lub plan urządzania lasu uwzględniający zakres, o którym mowa ww. artykule. W związku z powyższym nie zachodzi przesłanka do zastosowania art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody to znaczy do odstąpienia od konieczności sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i projektem planu zadań ochronnych objęto cały obszar (4,99 ha).

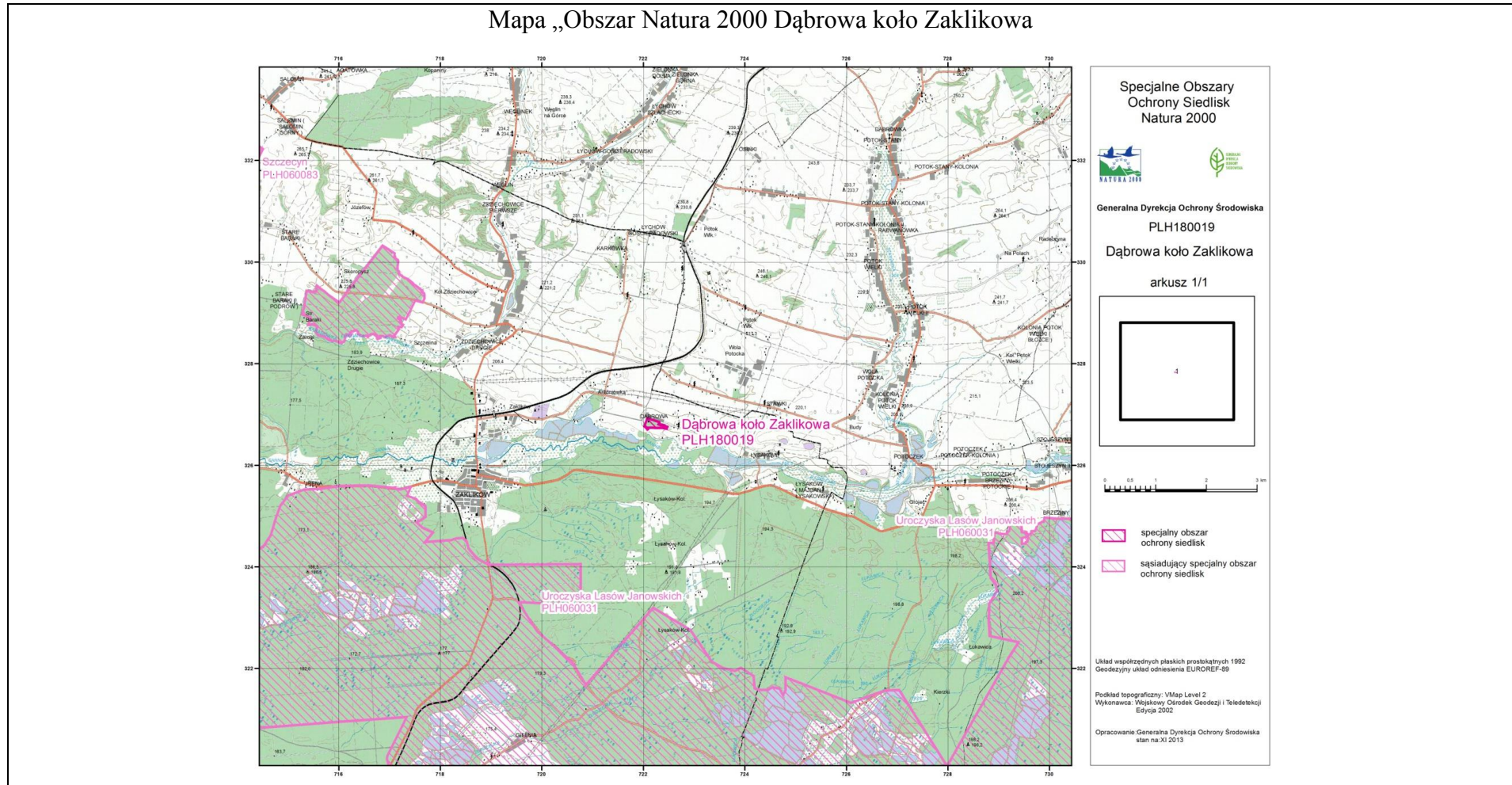
Dane przedstawiono w warstwie informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS

Obszar Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 nie jest zlokalizowany na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub parku krajobrazowego, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy o ochronie przyrody. Ponadto, przedmiotowy obszar nie znajduje się na terenie pokrywającym się w całości lub w części z obszarem parku narodowego, rezerwatu przyrody lub obszarem będącym w zarządzie nadleśnictwa, dla których ustanowiono zadania ochronne lub plan urządzania lasu uwzględniający zakres, o którym mowa ww. artykule.

W związku z powyższym nie zachodzi przesłanka do zastosowania art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody to znaczy do odstąpienia od konieczności sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 i projektem planu zadań ochronnych objęto cały obszar (4.99 ha).

1.3 Mapa obszaru Natura 2000

Mapa „Obszar Natura 2000 Dąbrowa koło Zaklikowa

1.4 Opis założeń do sporządzenia Planu

Opis obszaru: Obszar zajmuje porośnięte lasem wapienne wzgórze (zwane Kamienną Górą) w miejscowości Dąbrowa, znajdujące się w strefie krawędziowej pomiędzy Wyżyną Lubelską (Wzniesienia Urzędowskie) i Kotliną Sandomierską. Występuje tu dąbrowa świetlista, grąd subkontynentalny i leśne zbiorowiska zastępcze z sosną oraz brzozą. Obszar otoczony jest przez pola uprawne, młodniki sosnowe oraz zabudowania wsi Dąbrowa.

Przedmioty ochrony obszaru:

Przedmiotami ochrony (wg SDF) w obszarze Natura 2000 Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 są 3 typy siedlisk przyrodniczych z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej oraz 1 gatunek rośliny z II Dyrektywy Siedliskowej. Wymieniono je poniżej:

- 8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*
- 9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- *91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)
- 4068 Dzwonecznik wonny *Adenophora lilifolia*

Założenia:

1. Plan zadań ochronnych dotyczyć będzie całego obszaru Natura 2000 – nie stwierdzono by zachodziły przesłanki określone w art. 28 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody;
2. Jego głównym celem będzie określenie działań i sformułowanie zapisów pozwalających na skuteczną ochronę siedlisk i gatunków wskazanych jako przedmioty ochrony; wykonane zostaną również ekspertyzy służące uzupełnieniu informacji o obszarze;
3. Lista przedmiotów ochrony może ulec zmianie w toku prac nad projektem planu.

Projekt sporządza sprawujący nadzór nad obszarem, którym w przypadku obszaru Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Rzeszowie.

Plan zadań ochronnych (PZO) jest narzędziem ochrony siedlisk i gatunków stanowiących przedmiot ochrony obszaru Natura 2000. Ustalenia planu mogą jednak dotyczyć również terenów znajdujących się poza granicami obszaru, jeśli są istotne dla zachowania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony oraz zachowania spójności sieci Natura 2000, w tym utrzymania korytarzy migracyjnych. Podstawowym celem opracowania projektu PZO jest szybkie podjęcie działań, niezbędnych do zachowania przedmiotów ochrony. Obowiązek sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 wynika z art. 28 ust. 1 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r.; poz. 627 z późn. zm.). Szczegółowy zakres dokumentu określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r., Nr 34; poz. 186 z późn. zm.).

Zakres prac koniecznych dla sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru obejmuje:

- opisanie granic obszaru w formie wektorowej warstwy informacyjnej;
- zgromadzenie, zweryfikowanie i uzupełnienie informacji o obszarze i przedmiotach ochrony, istotnych dla ich ochrony;
- ocenę stanu ochrony przedmiotów ochrony;
- ocenę istniejących i potencjalnych zagrożeń;
- ustalenie celów działań ochronnych;
- ustalenie działań ochronnych wynikających z ustalonych celów działań ochronnych;
- ustalenie koniecznych zmian obowiązujących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;
- ocenę potrzeby sporządzenia planu ochrony dla części lub całości obszaru oraz terminu jego sporządzenia;
- sporządzenie dokumentacji projektu planu zadań ochronnych w formie elektronicznej, opracowanej w formie opisu tekstowego, zestawień tabelarycznych, przedstawień graficznych, map, baz danych, w tym cyfrowych warstw informacyjnych.

PZO sporządza się w oparciu o istniejącą i możliwą do szybkiego zebrania wiedzę na temat obszaru Natura 2000. W ramach procesu planistycznego należy przeprowadzić niezbędne badania terenowe.

Plan zadań ochronnych sporządza się na okres 10 lat. Jest on ustanawiany zarządzeniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Skutki ustanowionego PZO dla obszaru Natura 2000 to między innymi:

- określenie zakresu rzeczowego i kosztów działań niezbędnych dla ochrony obszaru wraz z ich harmonogramem, umożliwiającym

- występowanie o środki na ich wykonanie;
- ustanowienie formalnych podstaw występowania o środki na wykonanie niezbędnych prac;
 - podsumowanie wiedzy o obszarze i przedmiotach ochrony, służącej do późniejszego śledzenia zmian oraz określenie w jakim zakresie wymaga uzupełnienia;
 - ustalenie systemu monitorowania stanu przedmiotów ochrony, w tym skutków prowadzonych działań ochronnych;
 - ułatwienie kwalifikowania przedsięwzięć/działań pod kątem możliwości wywierania negatywnego wpływu na obszar, z zastrzeżeniem, że przedsięwzięcie/działania nie ujęte w planie jako zagrożenia należy traktować jako mogące potencjalnie znacząco negatywnie oddziaływać na obszar;
 - określenie „założeń ochrony obszaru” i celów planu zadań ochronnych jako „punktu odniesienia” dla ocen oddziaływania przedsięwzięć/działań na obszar Natura 2000 oraz dla strategicznych ocen oddziaływania innych planów;
 - wskazanie ryzykownych/niewłaściwych zapisów w istniejących studiach i planach z punktu widzenia ochrony obszaru;
 - jest podstawą do zastosowania w razie potrzeby art. 37 ust. 2 ustawy o ochronie przyrody;
 - uregulowanie zasad wdrażania programów rolnośrodowiskowych, które muszą być zgodne z zapisami PZO;
 - opisanie nowo znalezionych gatunków lub siedlisk, które powinny być przedmiotami ochrony w obszarze (umożliwia to m.in. stosowanie wobec nich art. 6(4) Dyrektywy siedliskowej);
 - określenie konieczności sporządzenia planu ochrony oraz zmian/modyfikacji SDF/granicę obszaru.

PZO nie jest sposobem na zwolnienie jakichkolwiek działań z obowiązujących procedur, np. PZO nie zastąpi, w stosunku do żadnych planów ani przedsięwzięć, procedury oceny oddziaływania na obszar Natura 2000.

W celu zapewnienia udziału społeczeństwa oraz wszystkich zainteresowanych podmiotów prowadzących działalność w obszarze Natura 2000 lub w inny sposób z nim związanych, przygotowanie projektu PZO będzie jawne na wszystkich etapach prac. Zainteresowane osoby i instytucje będą mogły aktywnie uczestniczyć w procesie planowania jako członkowie Zespołu Lokalnej Współpracy (ZLW). Udział przedstawicieli różnych instytucji, grup społecznych i profesji pozwoli zoptymalizować proces planowania PZO. Skład ZLW będzie mógł być w dowolnym etapie prac poszerzony o osoby lub instytucje pragnące wziąć udział w procesie przygotowania projektu PZO. W pracach nad projektem PZO przewidziano co najmniej 3 spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy, których celem będzie przedstawienie oraz przedyskutowanie zagadnień dotyczących projektu PZO.

Informacja o postępie prac, prowadzonych spotkaniach i dokonywanych uzgodnieniach będzie zamieszczana na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie. Kontakt z członkami ZLW będzie utrzymywany także przez pocztę elektroniczną oraz telefonicznie. Za pośrednictwem dostępnych kanałów teleinformatycznych będzie można zapoznawać się z bieżącym stanem prac nad projektem Planu i zgłaszać uwagi i wnioski podczas procesu planistycznego.

Koordynatorem prac nad projektem PZO jest Pan Bogdan Wziętek (tel. 500237655 e-mail: minug.b.w@gmail.com) i Pan Michał Falkowski (tel.: 604 377 365, mzuraw@wp.pl). Informacji na temat powstających dokumentów udzielają: Pan Maciej Ciuła (e-mail: maciej.ciuła.rzeszow@rdos.gov.pl, tel. 177850044, wew. 664 – sprawy finansowe) i Pani Barbara Antosyk (e-mail: barbara.antosyk.rzeszow@rdos.gov.pl, tel. 177850044, wew. 666 – sprawy merytoryczne).

1.5 Ustalenie przedmiotów ochrony objętych Planem

Lp.	Kod	Nazwa polska	Nazwa łacińska	% pokrycia	Pop. Osiadl.	Pop. Lęgowa	Pop. Migr.	Ocena Pop. / St. reprezentatywności	Ocena St. zach.	Ocena Izol. / Pow. względna	Ocena Ogólna	Opinia dot. wpisu
S1	8210	Wapienne ściany skalne	Zbiorowiska <i>Potentilletalia caulescentis</i>	0,0				B	B	C	B	Dane zawarte w SDF wymagają weryfikacji pod kątem aktualnej powierzchni i stanu zachowania siedliska
S2	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny	<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>	53.1				B	B	C	C	Dane zawarte w SDF wymagają weryfikacji pod kątem aktualnej powierzchni i stanu zachowania siedliska
S3	9110*	Ciepolubne dąbrowy	<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>	40.0				B	B	C	C	Dane zawarte w SDF wymagają weryfikacji pod kątem aktualnej

													powierzchni i stanu zachowania siedliska
R1	4068	Dzwonecznik wonny	<i>Adenophora lilifolia</i>					C	B	B	B		Dane zawarte w SDF wymagają weryfikacji pod kątem aktualnej liczebności i stanu zachowania gatunku

1.6 Opis procesu komunikacji z różnymi grupami interesu.

Informowanie o postępach prac nad projektem planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 oraz konsultacje społeczne.

Komunikacja z zainteresowanymi stronami w procesie przygotowania projektu PZO dla obszaru Dąbrowa koło Zaklikowa opierać się będzie na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie <http://rzeszow.rdos.gov.pl/>. Zamieszczane tam będą informacje o projekcie, w ramach którego realizowane jest niniejsze opracowanie (projekt PL02 „Ochrona różnorodności biologicznej i ekosystemów” realizowany w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego 2009-2014 pn.: „Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz ze wzmocnieniem instytucji sprawującej nadzór nad obszarami Natura 2000 w województwie podkarpackim”), postępie prac nad projektem planu, wykonawcy, terminach i miejscach spotkań oraz obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Rzeszowie o rozpoczęciu opracowywania projektu planu zadań ochronnych obszarów Natura 2000 m.in. Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 (link: <http://rzeszow.rdos.gov.pl/dabrowa-kolo-zaklikowa-plh180019>). Obwieszczenie ukazało się również w prasie lokalnej – Gazecie Wyborczej z dnia 22 maja 2015 r. Zostało także wywieszane na tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Rzeszowie oraz w gminach na których znajduje się obszar.

Podstawowe znaczenie dla komunikowania się z grupami interesu, osobami i instytucjami w różny sposób związanymi z obszarem mają spotkania Zespołu Lokalnej Współpracy. Zaproszeni do niego zostaną przedstawiciele wszystkich jednostek samorządowych, organizacji

społecznych związanych z ochroną przyrody, instytucji zajmujących się planowaniem przestrzennym, zarządzaniem wodami powierzchniowymi etc., a także podmioty prowadzące działalność w obszarze i jego sąsiedztwie. O terminach, miejscu i organizacji spotkań Zespołu Lokalnej Współpracy uczestnicy będą powiadamiani pocztą elektroniczną lub telefonicznie. Informacje o spotkaniach zamieszczone będą także na stronie internetowej RDOŚ w Rzeszowie.

I spotkanie Zespołu Lokalnej współpracy (ZLW) odbyło się 23 kwietnia 2015 w Zaklikowie

II spotkanie Zespołu Lokalnej współpracy (ZLW) odbyło się 22 września 2015 w Zaklikowie

III spotkanie Zespołu Lokalnej współpracy (ZLW) odbyło się 5 listopada 2015 w Zaklikowie

1.7 Kluczowe instytucje/osoby dla obszaru i zakres ich odpowiedzialności

Lp.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
1.	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Rzeszowie	Nadzór nad obszarami sieci Natura 2000, prowadzenie działań w zakresie ochrony przyrody na terenie województwa.	al. Józefa Piłsudskiego 38 35-001 Rzeszów	tel.: 17 78-50-044, fax.: 17 85-21-109 sekretariat.rzeszow@rdos.gov.pl
2.	Wydział Środowiska i Rolnictwa Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie	Ochrona środowiska	ul. Grunwaldzka 15 35-959 Rzeszów	tel.: 17 867-10-00, fax.: 17 867-19-50 kancelaria@rzeszow.uw.gov.pl
3.	Nadleśnictwo Gościeradów	Gospodarka leśna	Folwark 1e 23-275 Gościeradów	tel.: 15 838 11 74, fax.: 15 838 11 02 goscieradow@lublin.lasy.gov.pl
4.	Sołectwo Dąbrowa	Działania informacyjno-promocyjne	Dąbrowa 37-470 Zaklików	tel.: 15 873-72-26

Lp.	Institucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
5.	Urząd Gminy Zaklików	Lokalne zadania planistyczne i zadania inwestycyjne	ul. Zachodnia 15 37-470 Zaklików	tel.: 15 873 84 76, 15 873 83 24, 15 873 71 89, 15 873 84 39 sekretariat@zaklikow.pl
6.	Starostwo Powiatowe w Stalowej Woli, Referat Leśnictwa i Ochrony Przyrody	Ochrona przyrody	ul. Podleśna 15 37-450 Stalowa Wola	tel.: 15 643-36-04, 643-36-47, l.bednarczyk@stalowowolski.pl tel. kom. 530-290-156, c.drzymala@stalowowolski.pl tel. kom. 530-310-056, j.madej@stalowowolski.pl
7.	Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie	Gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa	ul. Marszałka J. Piłsudskiego 22 31-109 Kraków	tel.: 12 62-84-130, 12 62-84-106, fax: 12 430-10-35, 423-21-53 poczta@krakow.rzgw.gov.pl
8.	Podkarpacki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Rzeszowie	Gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa	ul. Hetmańska 9 35-959 Rzeszów	tel.: 17 853 74 00, fax: 17 853 64 21 email: rzeszow@pzmiuw.pl
9.	Podkarpackie Biuro Planowania Przestrzennego w Rzeszowie Oddział Zamiejscowy w Tarnobrzegu	Regionalne zadania planistyczne	ul. 1-go Maja 4 39-400 Tarnobrzeg	tel.: 15 822-58-08, fax: 15 822-16-90 tarnobrzeg@pbpp.pl
10.	Forum Mieszkańców Wsi SANŁĘG Grupa Lokalnego Działania	Reprezentacja społeczności lokalnej	Plac Kościuszki 5/3, 37-415 Zaleszany	tel.: 15 845 07 78, fax: 15 845 07 78 biuro@sanleg.pl

Lp.	Instytucja/osoby	Zakres odpowiedzialności	Adres siedziby instytucji/osoby	Kontakt
11.	Liga Ochrony Przyrody Zarządu Okręgu Podkarpackiego	Ochrona przyrody	ul. Kamińskiego 12 35-211 Rzeszów	tel.: 787 709 149 loprze@poczta.fm
12.	Departament Ochrony Środowiska, Urząd Marszałkowski w Rzeszowie	Ochrona środowiska	al. Ł.Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	tel.: 17 860 67 80, fax: 17 860 67 29 srodowisko@podkarpackie.pl
13.	Departamentu Rolnictwa, Geodezji i Gospodarki Mieniem Urząd Marszałkowski w Rzeszowie	Gospodarka rolna	al. Ł.Cieplińskiego 4 35-010 Rzeszów	tel.: 17 850 17 10, fax: 17 850 17 11 dgt@podkarpackie.pl
14.	Oddział Podkarpacki Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa	Gospodarka rolna	al. Tadeusza Rejtana 36 35-310 Rzeszów	tel.: 17 875 60 00
15.	Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale	Gospodarka rolna	ul. Tkaczowa 146, 36-040 Boguchwała	tel.: 17 870-15-07, fax: 17 870-15-02 boguchwala@podrb.pl

1.8 Zespół Lokalnej Współpracy

Lp.	Imię i nazwisko	Funkcja	Nazwa instytucji /grupy interesu, którą reprezentuje	Kontakt
-----	-----------------	---------	--	---------

Etap II Opracowanie projektu Planu

2. Moduł A

2.1 Informacja o obszarze i przedmiotach ochrony

Lp.	Typ informacji	Dane referencyjne	Zakres informacji	Wartość informacji	Źródło dostępu do danych
1.	Materiał niepublikowany	Wyniki inwentaryzacja siedlisk przyrodniczych i gatunków prowadzona w roku 2007 w ramach prac WZS	Występowanie i rozmieszczenie siedlisk przyrodniczych i przedmiotów ochrony	Kluczowy materiał przy realizacji badań terenowych i opracowywaniu Planu	RDOŚ w Rzeszowie
2.	Materiały publikowane	Rapa A., Andrzejewski H., Ciosek M., Kęłowska A., Kiedrzyński M., Kruszelnicki J., Nobis M., Stachyra P., Wójciak H. 2011. 4068 <i>Adenophora liliifolia</i> - dzwonecznik wonny.	Dane dotyczące stanu populacji i siedliska gatunku w obszarze „Dąbrowa k. Zaklikowa” w 2009 r.	Kluczowy materiał przy realizacji prac terenowych . Obejmuje dane o populacji dzwonecznika wonnego w obszarze w 2009	Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 WYNIKI MONITORINGU aktualizacja 2011-02-10. http://www.gios.gov.pl/siedliska/pdf/wyniki_monitoringu_roslin_2010_adenop

					hora_liliifolia.pdf
3.	Materiały publikowane	Rapa A. 2012. Dzwonecznik wonny <i>Adenophora lilifolia</i> .	Opracowane parametry i wskaźniki służące do oceny stanu zachowania stanu populacji i siedliska gatunku oraz wzór karty obserwacji. Wypełniona karta obserwacji gatunku na stanowisku w obszarze Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019	Kluczowy materiał przy realizacji prac terenowych. Obejmuje najnowsze dane co do stanu populacji dzwonecznika wonnego w obszarze	Perzanowska J. (red.). 2012. Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 53-65.
4.	Materiały publikowane	Kiedrzyński M., Jakubowska-Gabara J., Kurowski J. K. 2010. Ciepłolubne dąbrowy <i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i> .	Opracowane parametry i wskaźniki służące do oceny stanu zachowania siedliska oraz wzór karty obserwacji.	Kluczowy materiał przy realizacji prac terenowych zawiera materiały metodyczne do prowadzenia prac terenowych, wzory kart badań stanowisk	Mróz W. 2010. (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 255-269.
5.	Plany/programy/strategie/projekty	Inwentaryzacja Stanu Lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa położonych na terenie gminy Zaklików Dąbrowa na okres od 01.01.2007 r. do 31.12.2016 r.	Opis taksacyjny lasów	Materiał pomocniczy przy realizacji prac terenowych i opracowaniu planu obejmuje informacje o lasach nie będących w zarządzie LP, pomocny przy planowaniu działań	Starostwo Powiatowe Stalowa Wola Urząd gminy Zaklików

				ochronnych dla siedlisk przyrodniczych	
6.	Plany/programy/strategie/projekty	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zaklików tekst ujednolicony Załącznik nr I do Uchwały XLI/197/02 Rady Gminy Zaklików z dnia 26 kwietnia 2002r. wraz ze zmianami wprowadzonymi: Uchwałą Nr XLI/235/2013 Rady Gminy Zaklików z dnia 20 września 2013 roku - I zmiana	Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy	Kluczowy materiał przy opracowywaniu założeń planu informacje na temat istniejących i potencjalnych zagrożeń dla Obszaru związanych z odpadami powstającymi na terenie gminy	Urząd Gminy w Zaklikowie http://www.zaklikow.pl/as/p/pliki/plan_zagospd2/tekst_studium_zaklikow_22112013.pdf
7.	Plany/programy/strategie/projekty	Plan gospodarowania odpadami dla gminy Zaklików na lata 2009-2012 z uwzględnieniem lat 2013-2020.	Ilość powstających w gminie odpadów i sposób ich zagospodarowania	Ważny materiał przy opracowywaniu założeń Planu, informacje na temat istniejących i potencjalnych zagrożeń dla Obszaru związanych z odpadami powstającymi na terenie gminy	Gmina Zaklików www.biuletyn.net/nt-bin/_private/zaklikow/1056.pdf
8.	Plany/programy/	Gminny program budowy	Ochrona wód powierzchniowych	Ważna przy	Gmina Zaklików

	strategie/projekty	przydomowych oczyszczalni ścieków uchwała Rady Gminy Zaklików Nr XII/67/2011 z dnia 2 września 2011	i podziemnych na terenie gminy Zaklików,	sporządzaniu planu przy formułowaniu zaleceń ochronnych dla obszaru	www.biuletyn.net/nt-bin/_private/zaklikow/1170.pdf
9.	Plany/programy/strategie/projekty	Strategia rozwoju powiatu stalowowolskiego	Kierunki rozwoju powiatu, gospodarka odpadami ochrona środowiska w powiecie	Materiał pomocniczy przy opracowaniu planu stanowi źródło informacji na temat istniejących i potencjalnych zagrożeń wynikających z planowanych działań prowadzących do rozwoju powiatu	Starostwo powiatowe w Stalowej Woli www.stalowowolski.pl/download/strategia_rozwoju_powiat.doc
10.	Plany/programy/strategie/projekty	Poprawa jakości usług w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Zaklików- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych na terenie gminy Zaklików,	Materiał pomocniczy do sporządzenia planu przy formułowaniu zaleceń ochronnych dla obszaru	Gmina Zaklików
11.	Materiały niepublikowane	Informacja o stanie środowiska w powiecie Stalowowolskim w roku 2013	Stan środowiska w powiecie stalowowolskim	Materiał pomocniczy do sporządzenia planu informacje na temat istniejących i potencjalnych zagrożeń dla Obszaru wynikających	http://www.wios.rzeszow.pl/cms/upload/edit/file/opracowania/stan_srodowiska_stalowowolski_2013.pdf

				z zanieczyszczenia powietrza i wód gruntowych, występujących na terenie powiatu	
--	--	--	--	---	--

2.2 Ogólna charakterystyka obszaru

Położenie obszaru

Zgodnie z podziałem administracyjnym Polski Obszar położony jest w województwie podkarpackim, powiecie stalowowolskim, gminie Zaklików w granicach sołectwa Dąbrowa. Pod względem regionalizacji geograficznej Polski zlokalizowany jest w na granicy dwóch makroregionów: Wyżyny Lubelskiej (342.5) mezoregion Wzniesień Urzędowskich (343.15) i Kotliny Sandomierskiej (512.4) mezoregion Równiny Biłgorajskiej (512.47). Według podziału geobotanicznego i regionalizacji geobotanicznej Polski (Matuszkiewicz 1993) Obszar położony jest na pograniczu Krainy Kotliny Sandomierskiej (C.8), Okręgu Równiny Biłgorajskiej (C.8.5.) i podokręgu Lasów Janowskich (C.8.5.a) oraz Krainy Rostoczańskiej (C.9), Okręgu Rostocza Zachodniego (C.9.1) i podokręgu Modliborzycko-Kraśnickiego (C.9.1.a).

Geologia gleby

Obszar położony jest na pograniczu dwóch dużych jednostek geologicznych: Synklinorium Brzeżnego w północnej części i Zapadliska Podkarpackiego w południowej części. W budowie geologicznej Synklinorium Brzeżnego biorą udział utwory kredowe i trzeciorzędowe facji morskiej, których nadkład stanowią utwory czwartorzędowe. Utwory kredowe reprezentowane są przez opoki i szare wapienie zalegające na głębokości około 170 m p. p. t. Utwory trzeciorzędowe to osady miocenu spoczywające niezgodnie na zerodowanej powierzchni utworów kredy. Miocen reprezentowany jest przez litotamniowe, serpulowe, rafowe o spoiwie gliniastym i piaszczystym. Najpłycej na głębokości ok. 2,5 m p. p. t. występują one w Zdziechowicach w rejonie Antonówki - Dąbrowy - Łysakowa na głębokości 4,5 m p. p. t. pod warstwą utworów piaszczystych. Utwory czwartorzędowe to osady akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej wykształconej jako gliny, gliny zwięzłe, ily oraz żwiry. Miąższość tego kompleksu waha się w granicach 5,5 - 31,5 m. Na osadach lodowcowych względnie bezpośrednio na wapieniach trzeciorzędowych zalegają osady eoliczne, wykształcone w postaci pyłów, glin pylastych oraz lokalnie piasków pylastych (rejon Barków Starych) o miąższości w granicach 15,5 - 25 m. Osady rzeczne to piaski drobnoziarniste, średnio zagęszczone o przeciętnej głębokości zalegania

4,0 - 9,0 m p. p. t. W dolinach rzek występują gliny, namuły organiczne i torfy.

Zapadlisko Podkarpackie to rozległe obniżenie tektoniczne, wypełnione trzeciorzędowymi osadami miocenu miocenu morskiego Zapadlisko powstałego w końcowej fazie fałdowania geosynkliny karpackiej. Południowa część gminy usytuowana jest w północno-wschodnim obrzeżu Zakopaliska, a utwory je wypełniające wykształcone są w głęboko-morskiej facji ilów i iłolupków z przewarstwieniami wapieni. Ostatnim ogniwem utworów trzeciorzędowych są ily krakowieckie, zalegające bezpośrednio pod nakładem utworów czwartorzędowych. Wychodnia ilów krakowieckich uwidacznia się w dolinie rzeki Złodziejki. Strop tych utworów na terenie gminy występuje na głębokości 7 - 35 m p. p. t. Kompleks osadów czwartorzędowych reprezentują piaski i żwiry wodnolodowcowe, piaski i żwiry rzeczne wyższych terasów akumulacyjnych, piaski co liczne oraz namuły organiczne, mady, torfy i piaski współczesnych osadów aluwialnych występujące w dolinach rzek.

Gleby Obszaru stanowią głównie wytworzone na podłożu wapiennym rędziny należące do kompleksu pszennego dobrego oraz pszennego wadliwego.

Klimat

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,3 - 7,7°C, dobowe wahania temperatury są dość znaczne, zwłaszcza w części północno-wschodniej. Średnia roczna wilgotność względna powietrza wynosi 66 - 68%, ogólna roczna suma opadów wynosi 600 - 650 mm. Pokrywa śnieżna ze względu na przeważającą południową ekspozycję terenu, nie jest gruba zalega stosunkowo krótko (60-65 dni), jedynie w części południowo - wschodniej do 70 dni, a w obszarach leśnych do 90 dni. Przeważają wiatry południowo - zachodnie i zachodnie.

Hydrografia

Obszar położony jest w dorzeczu Wisły i odwodniany jest przez rzekę Sanę będącą prawobrzeżnym, drugorzędowym dopływem Sanu. Posiada ona dobrze rozwiniętą sieć hydrograficzną na którą składają się jej dopływy oraz uchodząca do niej sieć melioracji szczegółowych. Istotną znaczenie w sieci rzecznej Sanny mają również sztuczne zbiorniki wodne jakimi są stawy rybne. W granicach obszaru brak jest stałych cieków i zbiorników wodnych.

Struktura krajobrazu

Krajobraz w obszarze objętego opracowaniem charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem. Teren wznosi się tu na wysokość od 190 do ok. 250 m n. p. m. a kulminacje występujące na północ od miejscowości Józefów osiągają 261 m n. p. m. Dominującym elementem urozmaiconej rzeźby terenu są rozległe wzniesienia rozczłonkowane gęstą siecią głęboko wciętych dolin. Na wysoczyznach przeważają tereny o mniejszych nachyleniach wyrażające się wartościami spadków 0- 5%. W rejonach obniżen dolinnych nachylenia zwiększają się a spadki wahają się w granicach 5-15%. Obserwuje się tutaj aktywny proces modelowania rzeźby przez wody opadowe w dolinach bocznych oraz w strefach

przykrawędziowych dolin głównych, w postaci działania procesów denudacji i akumulacji deluwii. Formy erozyjne (wąwozy, jary) występujące w tej części gminy są w większości pokryte lasami, zadrzewieniami, zakrzewieniami, co w znacznym stopniu ogranicza intensywność procesów erozji wodnej. Sam obszar obejmuje swoimi granicami wapienne wzgórze, którego stok nachylony jest w kierunku południowym i przechodzi w dolinę rzeki Sanny. W krajobrazie terenów przylegających do obszaru od strony północnej i zachodniej dominują użytki rolnicze, zadrzewienia o różnym wieku oraz stawy rybne.

Walory przyrodnicze

Obszar obejmuje, jeden z najcenniejszych w regionie, fragment dąbrów świetlistych *Potentillo albae-Quercetum* cechujących się bogatym, reprezentatywnym i bujnym runem. Szczególnie licznie występują tu przedstawiciele kserotermicznych lasów dębowych z rzędu *Quercetalia pubescenti-petraeae*. Na zachodnich obrzeżach obszaru, na granicy pole-las dąbrowy te tworzą mozaikę z należącymi do ich kręgu dynamicznego zbiorowiskami ciepłolubnych okrajków ze związku *Trifolion medii* i zarośla *Rhamno-Cornetum sanguinei*. Uzupełnieniem zbiorowisk leśnych tego terenu są grądy subkontynentalne *Tilio-Carpinetum*, które w większości wykształciły się na drodze naturalnej regeneracji (tzw. proces grądowienia) wypierając dąbrowy świetliste oraz leśne zbiorowiska zastępcze o bliżej nieokreślonej przynależności fitosocjologicznej ze sztucznym drzewostanom sosnowym i brzożowym.

W dąbrowach znajduje się jedno z największych w Polsce stanowisk dzwoniecznika wonnego *Adenophora liliifolia*. Ogółem stwierdzono tu kilkadziesiąt okazów tej rośliny. Tak dobrą kondycję populacji najprawdopodobniej należy upatrywać w odpowiednich warunkach glebowych i biocenotycznych jakie tu panują. Nie bez znaczenia jest fakt, że stanowisko dzwoniecznika znajduje się na wyeksponowanym terenie wyniesieniu, które powoduje oświetlenie runa. Obszar jest miejscem występowania wielu gatunków roślin chronionych i zagrożonych. Należą do nich, m.in.: pluskwica europejska *Cimicifuga europaea*, buławnik czerwony *Cephalanthera rubra*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum* i wawrzynek wilczełyko *Daphne mezereum*. Osobliwością Obszaru są wapienne wychodnie, z których największa wyeksponowana jest w krajobrazie jako skała, z porastającymi je szczelinowymi zbiorowiskami paproci, zanokcic – skalnej *Asplenium trichomanes* oraz murowej *Asplenium ruta-muraria*.

Korytarze ekologiczne

Obszar stanowi fragment międzynarodowego obszaru węzłowego 34 M Lasów Janowskich. Położenie na krawędzi doliny rzeki Sanny czyni go fragmentem lokalnego korytarza ekologicznego ciągnącego się równoleżnikowo i mającego bezpośrednie powiązania ekologiczne, przyrodnicze i krajobrazowe z położonymi na południu rozległymi Lasami Janowskim, w obrębie których wyznaczono obszary Natura 2000: Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031 i Lasy Janowskie PLB060005 oraz utworzono Park Krajobrazowy Lasy Janowskie. Powiązania te poprzez ciągłość kompleksów leśnych i dolinę Sanny obejmują również, położony kilka km na północny-wschód obszar Szczecyn PLH060083

Formy ochrony przyrody

Obszar nie jest objęty ani też nie graniczy bezpośrednio z innymi formami ochrony przyrody. W bezpośredniej bliskości obszaru znajdują się: Park Krajobrazowy Lasy Janowskie oraz obszary Natura 2000 – Lasy Janowskie PLB060005, Uroczyska Lasów Janowskich PLH060031 i Szczecyn PLH060083

2.3 Struktura własności i użytkowania gruntów

Dane użytkowania i pokrycia terenu pochodzą z programu CORINE Land Cover 2012. Jednostką odpowiedzialną za realizację projektu Corine Land Cover 2012 w Polsce, w ramach programu Copernicus GIO Land Monitoring, finansowanego ze środków Unii Europejskiej, był Instytut Geodezji i Kartografii, pełniący rolę jednego z Krajowych Centrów Referencyjnych EIONET ds. pokrycia terenu. Właścicielem danych powstałych w ramach ww. projektu jest Unia Europejska. Jednostką odpowiedzialną za rozpowszechnianie danych krajowych jest Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, w którym ulokowany jest Krajowy Punkt Kontaktowy ds. współpracy z EEA w ramach EIONET oraz Krajowe Centrum Referencyjne EIONET ds. pokrycia terenu).

Typy użytków gruntowych	Typ własności	Powierzchnia użytków w ha	Udział powierzchni w obszarze [%]
Tereny rolne	<i>Skarb Państwa</i>	1,26	25,3
	<i>Własność komunalna</i>		
	<i>Własność prywatna</i>		
Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian	<i>Skarb Państwa</i>	3,73	74,7
	<i>Własność komunalna</i>		
	<i>Własność prywatna</i>		

2.4 Zagospodarowanie terenu i działalność człowieka

Brak danych

2.5 Istniejące i projektowane plany/programy/projekty dotyczące zagospodarowania przestrzennego

Lp.	Tytuł opracowania	Instytucja odpowiedzialna za przygotowanie planu/programu/wdrażanie projektu	Ustalenia planu/programu/projektu mogące mieć wpływ na przedmioty ochrony	Przedmioty ochrony objęte wpływem opracowania	Ustalenia dot. działań minimalizujących lub kompensujących
1.	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zaklików tekst ujednolicony Załącznik nr I do Uchwały XLI/197/02 Rady Gminy Zaklików z dnia 26 kwietnia 2002r. wraz ze zmianami wprowadzonymi: Uchwałą Nr XLI/235/2013 Rady	Urząd Gminy w Zaklikowie.	Dokument o dużym poziomie ogólności, powstały przed utworzeniem Obszaru. Studium postuluje by w zapisach opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gminy Zaklików uwzględnić następujące zasady :zarządzania przestrzenią szczególnie istotne dla ochrony i kształtowania struktury przyrodniczej gminy: zachowanie i ochrona kompleksów przyrodniczych o najwyższym potencjale biologicznym, w szczególności dotyczy to lasów, cieków wodnych i ich dolin, obniżeń bezodpływowych oraz ciągów powiązań przyrodniczych lokalnych i regionalnych – stanowiących ważne w skali gminy korytarze ekologiczne; ochrona i uzupełnianie zadrzewień śródpolnych, przydroż-	Brak istotnego negatywnego wpływu na wszystkie przedmioty ochrony.	-

	Gminy Zaklików z dnia 20 września 2013 roku - I zmiana		nych oraz towarzyszących ciekom i zbiornikom wodnym; ochrona gleb wysokiej klasy przed zmianą przeznaczenia na cele nierolnicze; ochrona gruntów leśnych przed zmianą przeznaczenia; ochrona środowiska poprzez rozwój infrastruktury służącej poprawie środowiska. Dokument nie zawiera odniesień do Obszaru nie wymienia go również jako formy ochrony przyrody na terenie gminy		
2.	Poprawa jakości usług w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Zaklików-Program Rozwoju Obszarów Wiejskich	Urząd Gminy w Zaklikowie.	Brak zapisów mogących mieć wpływ na przedmioty ochrony.	Brak istotnego negatywnego wpływu na wszystkie przedmioty ochrony.	-
3.	Gminny program budowy przydomowych oczyszczalni ścieków uchwała Rady Gminy Zaklików Nr XII/67/2011 z dnia 2 września 2011	Urząd Gminy w Zaklikowie.	Brak zapisów mogących mieć wpływ na przedmioty ochrony.	Brak istotnego negatywnego wpływu na wszystkie przedmioty ochrony.	-

2.6 Informacja o przedmiotach ochrony objętych Planem wraz z zakresem prac terenowych – dane zweryfikowane

Przedmiot ochrony	Ocena ogólna	Powierzchnia w ha	Liczba stanowisk	Rozmieszczenie w obszarze	Stopień rozpoznania	Zakres prac terenowych uzupełniających/ Uzasadnienie do wyłączenia z prac terenowych
Siedliska przyrodnicze						
8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	B	0,01	1	Płaty siedliska występują punktowo. Rozmieszczenie siedliska w obszarze przedstawia zał. nr 3	Dobry	Prace terenowe prowadzono w granicach całego Obszaru. W ramach ww. prac, przypadających na okres od maja do sierpnia 2015, przeprowadzono kilka wizytacji, podczas których dokonano oceny stanu ochrony siedliska z wykorzystaniem parametrów i wskaźników wskazanych w PM GIOŚ. Szczegółowe wyniki prac przedstawiające ocenę stanu ochrony siedliska przedstawiono w pkt. 3 opracowania, zdefiniowane istniejące i/lub potencjalne zagrożenia przedstawiono w pkt. 4. W wyniku zastosowania wskaźników waloryzacji parametrów stanu oraz wskaźników specyficznej struktury i funkcji zalecanych przez PM GIOŚ ocena ogólna nie zostanie zmieniona.
9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentaln	C	2,20	2	Płaty siedliska występują w części środkowej i wschodniej Obszaru	Dobry	Prace terenowe prowadzono w granicach całego Obszaru. W ramach ww. prac, przypadających na okres od kwietnia do sierpnia 2015, przeprowadzono kilka

y (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)				Rozmieszczenie siedliska w obszarze przedstawia zał. nr 3		wizytacji, podczas których dokonano oceny stanu ochrony siedliska z wykorzystaniem parametrów i wskaźników wskazanych w PM GIOŚ. Szczegółowe wyniki prac przedstawiające ocenę stanu ochrony siedliska przedstawiono w pkt. 3 opracowania, zdefiniowane istniejące i/lub potencjalne zagrożenia przedstawiono w pkt. 4. W wyniku zastosowania wskaźników waloryzacji parametrów stanu oraz wskaźników specyficznej struktury i funkcji zalecanych przez PM GIOŚ stan zachowania zostanie zmieniony z B na C.
9110 Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	B	1,72	2	Płat siedliska występu w zachodniej części Obszaru Rozmieszczenie siedliska w obszarze przedstawia zał. nr 3	Dobry	Prace terenowe prowadzono w granicach całego Obszaru. W ramach ww. prac, przypadających na okres od kwietnia do sierpnia 2015 r. przeprowadzono kilka wizytacji, podczas których dokonano oceny stanu ochrony siedliska z wykorzystaniem parametrów i wskaźników wskazanych w PM GIOŚ. Szczegółowe wyniki prac przedstawiające ocenę stanu ochrony siedliska przedstawiono w pkt. 3 opracowania, zdefiniowane istniejące i/lub potencjalne zagrożenia przedstawiono w pkt. 4. Ocena ogólna została podniesiona z C na B.

<p>4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i></p>	<p>B</p>		<p>3</p>	<p>Gatunek występuje pojedynczo lub tworząc różnej wielkości skupienia w runie dąbrów świetlistych.</p> <p>Rozmieszczenie gatunku w obszarze przedstawia zał.nr 3</p>	<p>Dobry</p>	<p>Ocena stanu zachowania dokonana została w 2009 r. w ramach krajowego monitoringu prowadzonego przez GIOŚ.</p> <p>Prace terenowe prowadzono w granicach całego Obszaru (lipiec-sierpień 2015), uzupełnienie danych i ocenę wg wskaźników stosowanych w monitoringu przez PM GIOŚ.</p> <p>Szczegółowe wyniki prac przedstawiające ocenę stanu ochrony siedliska przedstawiono w pkt. 3 opracowania, zdefiniowane istniejące i/lub potencjalne zagrożenia przedstawiono w pkt. 4.</p>
--	----------	--	----------	---	--------------	---

Dane przedstawiono w warstwie informacyjnej systemów informacji przestrzennej GIS

2.6.1 Typy siedlisk przyrodniczych

8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*

Siedlisko reprezentowane przez zespół zanokcic - murowej i skalnej *Asplenietum rutae-murariae-trichomanis* (= *Asplenietum trichomanorutae-murariae*) porasta ostańce skalne, które są punktowo rozmieszczone w obrębie obszaru Natura 2000. Omawiane siedlisko jest stosunkowo łatwe do wyróżnienia i tworzy charakterystyczne zielone „oazy” w szczelinach skalnych. Do głównych zagrożeń należy boczne zacienienie, które powodują rosnące w bliskiej odległości drzewa i krzewy.

Stan siedliska w regionie kontynentalnym, wg Raportu z Art 17DS, 2013 r.: U1

Ranga w obszarze – reprezentatywność:

według standardowego formularza danych: B

według zweryfikowanych danych: B

Stan zachowania w obszarze: U1

Zagrożenia istniejące: ewolucja biocenotyczna, sukcesja, konkurencja
Zagrożenia potencjalne: wandalizm

Zanokcica skalna *Asplenium trichomanes* i murowa *Asplenium ruta-muraria* w płatach siedliska 8210

Ostańce skalne stanowiące siedlisko przyrodnicze 8210

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)

Podtyp: 9170-2 Grąd subkontynentalny (*Tilio-Carpinetum*)

Drzewostany tworzą dąb szypułkowy *Quercus robur*. Gatunkami domieszkowymi są: grab *Carpinus betulus*, lipa drobnolistna *Tilia cordata*, klony – zwyczajny *Acer platanoides* i jawor *A. pseudoplatanus*, brzoza brodawkowata *Betula pendula* oraz sztucznie wprowadzona sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* i mieszańce międzygatunkowe modrzewia *Larix*. Lokalnie, w miejscach wilgotnych pojawiają się wiązy: szypułkowy *Ulmus laevis* i górski *U. glabra*. Warstwę krzewów tworzy przeważnie leszczyna zwyczajna *Corylus avellana* oraz odnawiający się grab. Runo w zależności od żyzności i wilgotności gleby, wieku i zróżnicowania przestrzennego drzewostanu oraz warunków świetlnych wykazuje znaczne zróżnicowanie tak pod względem składu gatunkowego jak i struktury. Z gatunków typowych dla grądów występują tu m.in.: zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, miodunka ćma *Pulmonaria obscura*, nerecznica samcza *Dryopteris filix-mas*, podagrycznik zwyczajny *Aegopodium podagraria*, przytulia Schultesa *Galium schultesii*. W płatach zacienionych w runie wzrasta udział ilościowy gatunków ogólnoleśnych, jak: szczawik zajęczy *Oxalis acetosella*, kosmatka owłosiona *Luzula pilosa* czy konwalijka dwulistna *Maianthemum bifolium*. Lokalnie w większych ilościach pojawia się kopytnik *Asarum europaeum* oraz jeżyny *Rubus* sp. Warstwa mszysta grądów jest słabo rozwinięta, a jej zwarcie nie przekracza 5%. Głównym gatunkiem jest tu żurawiec falisty *Atrichum undulatum*. W Obszarze stwierdzono dwa zróżnicowane siedliskowo i wilgotnościowo postacie grądów w randze podzespołów:

- grąd typowy *Tilio-Carpinetum typicum* – najszerszej rozpowszechniony, któremu odpowiada wyżej przedstawiona charakterystyka;
- grąd midownikowy *Tilio-Carpinetum melittetosum* – występują tu obok siebie przedstawiciele z różnych zbiorowisk roślinnych od typowo leśnych, po okrajkowe. Pojawiają się tu również gatunki ciepło- i światłolubne jak: dzwonek brzoskwiniolistny *Campanula persicifolia*, miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, konwalia majowa *Convallaria majalis* i pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum*. Upodabnia się tym samym do świetlistych dąbrów, jednak granica między oboma zbiorowiskami leśnymi jest płynna i w terenie często płaty te tworzą mozaikę bardzo trudną do interpretacji.

Grądy w obszarze cechuje brak starodrzewia, niewielki zapas ogólny martwego drewna i niemal zupełny brak drewna martwego wielkowymiarowego (postacie leżącej i stojącej kłody) oraz znaczny udział sony w drzewostanie. Wiele płatów w wyniku silnego udziału graba i klonów w II piętrze drzewostanu cechuje znaczne zacienienie dna lasu, co objawia się skrajnie ubogim runem i jego zwarciem poniżej 10%. Grądy w obszarze należy określić jako zbiorowisko regenerujące.

Stan siedliska w regionie kontynentalnym, wg Raportu z Art 17DS, 2013 r.: U1

Ranga w obszarze – reprezentatywność:

- według standardowego formularza danych: B
- według zweryfikowanych danych: B

Stan zachowania w obszarze: U1

Zagrożenia istniejące: pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych

Zagrożenia potencjalne: gospodarka leśna i plantacyjna, użytkowanie lasów i plantacji, pojazdy zmotoryzowane, nierodzące gatunki zaborcze, zakwaszenie

Aspekt wiosenny w łądze

***91I0 Ciepłolubne dąbrowy (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)**

Podtyp: 91I0-1 Świetlista dąbrowa *Potentillo albae-Quercetum*

Platy świetlistej dąbrowy reprezentują trzy- i czterowarstwowe zbiorowiska leśne. Drzewostany w zależności od miejsca są dębowe, dębowo-brzozowo-sosnowe lub sosnowo-dębowe. Ich zwarcie wynosi od 60-80%. W domieszce pojawiają się: klon zwyczajny *Acer platanoides*, i grab *Carpinus betulu*. Podszyt oprócz podrostu drzew buduje głównie leszczyna *Corylus avellana* i trzmielina brodawkowata *Euonymus verrucosa*, którym towarzyszą m.in. szakłak pospolity *Rhamnus cathartica*, berberys pospolity *Berberys vulgaris*, głogi *Crataegus* sp., jałowiec zwyczajny *Juniperus communis* oraz obfity podrost drzew, głównie klon jawor *Acer pseudoplatanus* i grab. Zwarcie tej warstwy jest duże, w zależności od miejsca waha się od 50 do 70%. Runo w miejscach nasłonecznionych jest bujne przy czym jego zróżnicowanie zwiększa się wraz ze spadkiem niwelacji terenu. W najbogatszych płatach liczną grupę stanowią gatunki charakterystyczne dla zespołu *Potentillo albae-Quercetum* oraz wyższych jednostek syntaksonomicznych – związku *Potentillo albae-Quercion petraeae* i rzędu *Quercetalia pubescenti-petraeae*. Należą do nich: bukwica zwyczajna *Betonica officinalis*, dziurawiec skąpolistny *Hypericum montanum*, pięciornik biały *Potentilla alba*. Towarzyszą im gatunki charakterystyczne dla klasy *Quercio-Fagetea* i związku *Fagetalia sylvaticae*. Istotnym elementem runa dąbrów są światłolubne gatunki związane z okrajkami klasy *Trifolio-Geranietea sanguinei*, m.in.: koniczyna dwukłosa *Troifolium alpestre*, czyścica storzyszek *Clinopodium vulgare*, gorysz siny *Peucedanum cervaria*, groszek czerniejący *Lathyrus niger*, przytulia pospolita *Galium mollugo*, przytulia właściwa *Galium verum*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorosum*. Z gatunków towarzyszących znaczący udział w runie mają m.in.: kłosownica pierzasta *Brachypodium pinnatum*, okszyn szerokolistny *Laserpitium latifolium*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, kokoryczka wielokwiatowa *Polygonatum multiflorum*, pszeniec gajowy *Melampyrum nemorum* i przedstawiciele rodzaju dzwonek *Campanula*, zwłaszcza jednostronny *Campanula rapunculoides* pajęcznica gałęziasta *Anthericum ramosum*. Wiosną obficie występują – pierwiosnka lekarska *Primula veris*, groszek wiosenny *Lathyrus vernus* i fiołki *Viola* sp. Lokalnie pojawia się borówka czernica *Vaccinium myrtillus*. Interesująca jest grupa gatunków ściśle chronionych: miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, lilia złotogłów *Lilium martagon*, dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia*, buławik czerwony *Cephalantera rubra* i wawrzynek wilczyko *Daphne mezereum*. W wyniku znacznego udziału podrostu drzew i rozwoju krzewów wzrasta zacienienie dna lasu. W efekcie następuje stopniowa utrata powierzchni dąbrów. W runie wciąż licznie występują gatunki światło- i ciepłolubne, jednak na skutek znacznego zacienienia ich udział ilościowy i jakościowy będzie mały.

Prześwietlenie w wyniku przerzedzenia podszytu wpłynie na polepszenie warunków świetlnych w dolnych warstwach lasu. Pozwoli to na zachowanie dotychczasowej powierzchni siedliska oraz poprawę jego struktury i funkcji. Pod względem fitosocjologicznym platy świetlistej dąbrowy *Potentillo albae-Quercetum* występujące w Obszarze reprezentują odmianę mazowiecko-małopolską (Matuszkiewicz i Kozłowska 1991).

Stan siedliska w regionie kontynentalnym, wg Raportu z Art 17DS, 2013 r.: U2

Ranga w obszarze – reprezentatywność:

- według standardowego formularza danych: B
- według zweryfikowanych danych: B

Stan zachowania w obszarze: U1

Zagrożenia istniejące: pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych, ewolucja biocenotyczna, sukcesja, konkurencja

Zagrożenia potencjalne: gospodarka leśna i plantacyjna, użytkowanie lasów i plantacji, pojazdy zmotoryzowane, nierodzące gatunki zaborcze, problematyczne gatunki rodzime, szkody wyrządzone przez roślinożerców

Świetlista dąbrowa w okresie wiosennym

Pluskiwca europejska *Cimicifuga europaea*

Okrzyn szerokolistny *Laserpitium latifolium*

Miodownik melisowaty *Melittis melisophyllum*

Pajęcznica gałęzista *Anthericum ramosum*

2.6.2 Gatunki roślin i ich siedliska występujące na terenie obszaru

4068 Dzwonecznik wonny *Adenophora liliifolia*

Według krajowego monitoringu dzwonecznika wonnego, jedyna w województwie podkarpackim populacja tego gatunku rosnąca w obszarze Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 szacowana była na powyżej 70 osobników (Rapa i in. 2011) / 77 kęp (Rapa 2012). Również w SDF populacje szacuje się na kilkadziesiąt osobników. Stan populacji został oceniony jako właściwy FV a stan siedliska jako niezadawalający U1 (tab. 1 i 2). Było to jednocześnie jedno z 5 stanowisk na 18 objętych monitoringiem, na którym stwierdzono ślady chorób lub żerowania szkodników na dzwoneczniku wonnym (Rapa i in. 2011). W populacji dzwonecznika występującej na terenie Obszaru Dąbrowa koło Zaklikowa przed kilku laty stwierdzano u pojedynczych osobników deformacje części liści oraz ich żółknięcie, przypominające objawy choroby wirusowej. Pomimo to osobniki te rokrocznie kwitły i wydawały nasiona. Wydaje się, że zjawisko to nie stanowi bezpośredniego zagrożenia dla tej populacji (Rapa i in. 2011). Pomimo zajmowania znacznej powierzchni w obszarze Natura 2000, populacja jest przedzielona płatami siedliska o warunkach uniemożliwiających kolonizację i wzajemne krzyżowanie się części osobników (Rapa i in. 2011). Główna subpopulacja licząca 66 osobników oddzielona była wówczas od pozostałych subpopulacji (tworzonych przez 1-5 osobniki) płatami zdegenerowanej dąbrowy świetlistej, znacznie zarośniętymi leszczyną pospolitą (Rapa i in. 2011). Ocienienie ze strony drzew i krzewów wynosiło do 80%. Do głównych zagrożeń zaliczono: duże natężenie sukcesji biocenotycznej oraz ekspansję krzewów, głównie leszczyny i trzmieliny brodawkowatej co groziło spadkiem liczebności populacji i zwiększeniem prawdopodobieństwa ekstynkcji gatunku na tym stanowisku (Rapa i in. 2011, Rapa 2012).

Tabela 1. Zestawienie ocen wskaźników na stanowisku w 2009 r. wg Rapa (2011) i Rapa (2012)

Parametr	Wskaźnik	ena w 2011	Oce a w 012
Po ulacja	Liczba osobników (liczebność)	FV	FV
	iczba osobników generatywnych	FV	FV
	Liczba pędów w kępie	-	XX
	Siewki	U2	XX
	Wysokość osobników	-	U2
	Stan zdrowotny	FV/U1	FV

Siedlisko	Powierzchnia zajętego siedliska	U1	FV
	Powierzchnia potencjalnego siedliska	U1	FV
	Fragmentacja siedliska	U1	-
	Stopień zarośnięcia siedliska przez drzewa i krzewy	U1	-
	Zwarcie drzew	-	U1
	Zwarcie krzewów	-	U1
	Zwarcie runa	-	FV
	Gatunki ekspansywne	U2	U1
	Ocienienie	XX	U1
	Wysokość warstwy zielonej	-	F
	Ściółka i w ściółkę	XX	FV
	Miejsca do kiełkowania	XX	FV?
	Gatunki obce inwazyjne	FV	FV

Tabela 2. Zestawienie ocen parametrów stanu zachowania gatunku w 2009 r. wg Rapa (2011) i Rapa (2012)

Parametr	2011	2012
Populacja	FV	FV
Stan siedliska	U1	U1
Szanse zachowania	U1	U1
Ocena ogólna	U1	U1

Przeprowadzone badania na potrzeby PZO w 17 i 31 sierpnia 2015 wykazały 66 osobników, w tym 36 generatywnych, co dowodzi o trwałości populacji w Obszarze. Stanowisko nr II z 57 stwierdzonymi osobnikami jest tożsame ze stanowiskiem głównej subpopulacji liczącej w 2009 r. 66 osobników, o której wspomina Rapa (2011). Nieco mniejsza liczba osobników stwierdzona na tym stanowisku w 2015 r. nie musi oznaczać pogorszenia się stanu populacji. Fluktuacja liczebności jest czynnikiem naturalnym w przypadku każdego gatunku rośliny czy zwierzęcia. Dodatkowo w lecie 2015 r. na terenie kraju zanotowano długotrwałą suszę i wysokie temperatury. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że niektóre osobniki mogły uschnąć lub ich wzrost został zahamowany, a przez to nie zostały dostrzeżone. Łączna liczba 66 osobników

stwierdzona w Obszarze w 2015 r. jest zbliżona do kilkudziesięciu osobników wymienionych w SDF oraz ok. 70 osobników / 77 kęp stwierdzonych w 2009 (Rapa 2011, 2012).

Stan populacji (złożonej z 3 subpopulacji = stanowiska I, II i III) dla całego obszaru oceniono jako niezadawalający (U1), stan siedliska - jako niezadawalający (U1), przez co ogólna ocena stanu ochrony jest niezadawalający (U1). Poprawie stanu ochrony będzie sprzyjać redukcja podszytu i wykoszenie runa.

Stan gatunku w regionie kontynentalnym, wg Raportu z Art 17DS, 2013 r.: U2

Ranga w obszarze – populacja:

- według standardowego formularza danych: C
- według zweryfikowanych danych: C

Stan zachowania w obszarze: U1

Zagrożenia istniejące: ewolucja biocenotyczna, sukcesja, konkurencja

Zagrożenia potencjalne: gospodarka leśna i plantacyjna, użytkowanie lasów i plantacji, kamieniołomy piasku i żwiru, ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe, pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych, plądrowanie stanowisk roślin, pojazdy zmotoryzowane, wandalizm, nierodzące gatunki zaborcze, szkody wyrządzane przez roślinożerców, zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku

Uszkodzone pędy dzwoniecznika

Kępa dzwoniecznika przy ścieżce leśnej

Kwitnący dzwonecznik wonny

2.6.3. Gatunki zwierząt i ich siedliska występujące na terenie obszaru

W obszarze nie stwierdzono gatunków zwierząt, które należałoby uznać za przedmiot ochrony.

Moduł B

3. Stan ochrony przedmiotów ochrony objętych Planem

Lp.	Siedliska przyrodnicze	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych wg skali FV, UI, U2	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej wg skali FV, UI, U2	Ocena parametru	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska/gatunku wg skali FV, UI, U2	Uwagi
1.	Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	8210	I	Powierzchnia siedliska na stanowisku		-	U1	U1	U1	Pomimo, że wszystkie wskaźniki kardynalne zostały ocenione jako właściwe (FV) to ocena U1 dla wskaźnika <i>Ocienienie muraw</i> spowodowała obniżenie ocen
Specyficzna struktura i funkcje				Procent powierzchni zajęty przez siedlisko	-	FV	FV			
				Gatunki charakterystyczne	-	FV				
				Gatunki dominujące	-	FV				
				Obce gatunki inwazyjne	-	FV				
				Pokrycie przez	-	FV				

					siedliska		FV			drzewostanu i bez wyraźnej piętrowości, <i>Wiek drzewostanu (obecność starodrzewu)</i> – brak starodrzewu powyżej 100 lat, <i>Martwe drewno (łącznie zasoby)</i> – poniżej 2m ³ /ha, <i>Martwe drewno wielkowymiarowe</i> – 0,5/ha, <i>Mikrosiedliska drzewne (drzewa biocenotyczne)</i> – 1/ha. Nadanie oceny U1 dla parametru Struktura i funkcje wpłynęło na oceny ogólną stanu zachowania siedliska - FV
				Perspektywy ochrony				FV		
3.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	9170	III	Powierzchnia siedliska	-	FV	FV	U1	Wskaźnik kardynalny jakim jest Charakterystyczna a kombinacja florystyczna oceniony został jako właściwy	
				Struktura i funkcje	Charakterystyczna kombinacja florystyczna	-	FV	U1		
					Inwazyjne gatunki obce w podszybie i runie	-	FV			
					Ekspansywne	-	FV			

									(obecność starodrzewu) – brak starodrzewu powyżej 100 lat, <i>Martwe drewno</i> (łącznie zasoby) – poniżej 2m ³ /ha, <i>Martwe drewno</i> wielkowymiarowe – 0,5/ha, <i>Mikrosiedliska drzewne</i> (drzewa biocenotyczne) – 1/ha. Nadanie oceny U1 dla parametru <i>Struktura i funkcje</i> wpłynęło na oceny ogólną stanu zachowania siedliska - FV	
4.	Świetlista dąbrowa (<i>Potentillo albae-Quercetum</i>)	91I0*	IV	Powierzchnia siedliska		-	U1	U1	U1	Spośród 5 wskaźników kardynalnych dla parametru <i>Struktura i funkcje</i> 3 otrzymały ocenę U1. W wyniku bujnego rozwoju podszytu do 80% (wskaźnik <i>Zwarcie podszytu</i>) runo zubożałe jest ilościowo i
Struktura i funkcje				Udział % siedliska na transekcje	-	U1	U1			
				Gatunki charakterystyczne	-	U1				
				Gatunki dominujące	-	U1				
				Obce gatunki inwazyjne w runie i podszycie	-	FV				
				Rodzime gatunki ekspansywne roślin zielnych	-	FV				

					Gatunki ciepłolubne	-	U1			jakościowo w charakterystyczne dla dąbrów gatunki światło- i ciepłolubne (wskaźniki - <i>Gatunki charakterystyczne i Gatunki ciepłolubne</i>). Postępujące zacienienie, które jest efektem regeneracji roślinności grądowej powoduje spadek powierzchni dąbrów dlatego parametr <i>Powierzchnia siedliska</i> otrzymał ocenę U1. W celu poprawy stanu siedliska przyrodniczego, a zwłaszcza stworzenia optymalnych warunków dla rozwoju gatunków światło- i ciepłolubnych wskazane jest wykonanie cięć
					Leżące martwe drewno (leżanina)	-	FV			
					Wiek drzewostanu	-	FV			
					Zwarcie podszytu	-	U1			
					Zwarcie koron drzew	-	FV			
					Gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie	-	FV			
					Naturalne odnowienie	-	U1			
					Obecność nasadzeń drzew	-	FV			
					Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	-	FV			
					Zniszczenia drzewostanów	-	FV			
				Perspektywy ochrony		-	U1	U1		

									przerzedzenie podszytu. Biorąc jednak pod uwagę ewentualne trudności m.in. brak zgody właścicieli lub brak zapewnionych środków na czynną ochronę postanowiono parametrowi perspektywy ochrony nadać ocenę U1. Ocena ogólna stanu siedliska U1 jest wypadkową ocen wszystkich parametrów ocenionych na U1.
5.	Świetlista dąbrowa (<i>Potentillo albae-Quercetum</i>)	91I0*	Stanowisko V	Powierzchnia siedliska	-	U1	U1	U1	Spośród 5 wskaźników kardynalnych dla parametru <i>Struktura i funkcje</i> 2 wskaźniki otrzymały ocenę U1. W wyniku bujnego rozwoju podszytu do 70% (wskaźnik
Struktura i funkcje				Udział % siedliska na transekcje	-	FV	U1		
				Gatunki charakterystyczne	-	FV			
				Gatunki dominujące	-	FV			
				Obce gatunki inwazyjne w runie i podszycie	-	FV			
				Rodzime gatunki	-	U1			

				ekspansywne roślin zielnych					Zwarcie podszytu) runo zubożałe jest ilościowo i jakościowo w charakterystyczne dla dąbrów gatunki światło- i ciepłolubne (wskaźnik <i>Gatunki ciepłolubne</i>). Regenerująca warstwa podszytu stwarza runo zubożałe jest ilościowo i jakościowo w charakterystyczne dla dąbrów gatunki światło- i ciepłolubne (wskaźniki - <i>Gatunki charakterystyczne i Gatunki ciepłolubne</i>). Postępujące zacienienie, które jest efektem regeneracji roślinności grądowej powoduje spadek powierzchni dąbrów dlatego
				Gatunki ciepłolubne	–		U1		
				Leżące martwe drewno (leżanina)	–		FV		
				Wiek drzewostanu	–		FV		
				Zwarcie podszytu	–		U1		
				Zwarcie koron drzew	–		FV		
				Gatunki obce geograficznie i ekologicznie w drzewostanie	–		FV		
				Naturalne odnowienie	–		U1		
				Obecność nasadzeń drzew	-		U1		
				Zniszczenia runa i gleby związane z pozyskaniem drewna	–		FV		
				Zniszczenia drzewostanów	–		FV		
				Perspektywy ochrony	–			U1	

									<p>parametr <i>Powierzchnia siedliska</i> otrzymał ocenę U1. W celu poprawy stanu siedliska przyrodniczego, a zwłaszcza stworzenia optymalnych warunków dla rozwoju gatunków światłolubnych i ciepłolubnych wskazane jest wykonanie cięć przerzedzenia podszytu. Biorąc jednak pod uwagę ewentualne trudności m.in. brak zgody właścicieli lub brak zapewnionych środków na czynną ochronę postanowiono parametrowi perspektywy ochrony nadać ocenę U1. Ocena ogólna stanu siedliska U1 jest wypadkową</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

										ocen wszystkich parametrów ocenionych na U1.
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Lp.	Gatunek	Kod Natura	Stanowisko	Parametr stanu	Wskaźnik	Ocena stanu ochrony na podstawie dostępnych danych	Ocena stanu ochrony po weryfikacji terenowej	Ocena parametru	Ogólna ocena stanu ochrony siedliska gatunku	Uwagi
4.	Dzwonecznik wonny (<i>Adenophora liliifolia</i>)	4068	I	Populacja	Liczebność	-	U2	U2	U2	Zasobność subpopulacji w dniu 18 sierpnia 2015 r. oszacowana została na 8 osobników, w tym 2 generatywne. Dzwonecznik rośnie na skraju ścieżki (grupa 4 osobników, w tym 2 generatywnych) oraz w prześwietleniu = luka w
					Liczba osobników generatywnych (%)	-	U2			
					Liczba pędów w kępie	-	XX			
					Obecność siewek	-	XX			
					Wysokość osobników	-	FV			
					Stan zdrowotny (choroby, szkodniki)	-	FV			
				Stan siedliska	Powierzchnia potencjalnego siedliska	-	FV	U1		
					Powierzchnia	-	U2			

									zacienienie. Stanowisko wymaga zabiegu czynnej ochrony polegającego na redukcji podszytu (krzewy i podrost drzew).
Dzwonecznik wonny (<i>Adenophora liliifolia</i>)	4068	II	Populacja	Liczebność	FV	U1	U1	U1	Zasobność subpopulacji w dniu 18 sierpnia 2015 r. oszacowana została na 57 osobniki, w tym 33 osobniki generatywne. Poniżej przedstawiono sposób rozmieszczenia w przestrzeni osobników (osobniki rosnące w grupach lub pojedynczo) : 1) 4 generatywne 2) 4 generatywne 3) 3 genera-
				Liczba (%) osobników generatywnych	FV	U1			
				Liczba pędów w kępie	XX	XX			
				Obecność siewek	U2	XX			
				Wysokość osobników	XX	FV			
				Stan zdrowotny (choroby, szkodniki)	FV	FV			
			Stan siedliska	Powierzchnia potencjalnego siedliska	FV	FV	U1		
				Powierzchnia zajętego siedliska	U1	U1			
				Ocienienie przez krzewy i drzewa	U1	U1			
				Zwarcie drzew	U1	FV			
				Zwarcie krzewów	U1	U1			
				Zwarcie runa	FV	U1			
				Gatunki ekspansywne	U1	U1			

				Wysokość runi	FV	FV			tywne
				Martwa materia organiczna (wojłok, ściółka leśna)	FV	U1			4) 17, w tym 2 generatywne i 2 ścięte
				Miejsce do kiełkowania	FV?	U1			5) 4, w tym 1 generatywny i 3 ścięte
				Gatunki obce inwazyjne	FV	FV			6) 5 generatywnych
			Perspektywy ochrony		U1	U1	U1		7) 3, w tym 1 generatywny
									8) 3, w tym 1 generatywny
									9) 2 generatywne
									10) 3, w tym 1 generatywny i 1 ścięty
									11) 1 generatywny
									12) 1 generatywny

									13) 1 genera- tywny
									14) 1 genera- tywny
									15) 1 genera- tywny
									16) 1 genera- tywny
									17) 1 genera- tywny
									18) 1 genera- tywny
									19) 1 genera- tywny
									<i>Stan populacji został oceniony jako niezadawalający (U1). Zadecydowała o tym duża liczebność szacowana na 57 osobników, co czyni ją jedną z kluczowych</i>

									<p>populacji gatunku w kraju.</p> <p>Dzwonecznik rośnie w płacie dąbrowy świetlistej 9110, która stanowi jego siedlisko. Ze względu na bujny rozwój podszytu wzrasta zacienienie runa –</p> <p>wskaźnik <i>Ocienienie przez krzewy i drzewa</i> z oceną U1. W efekcie dzwonecznik jako roślina światłolubna ma ograniczone możliwości rozprzestrzeniania i rozwoju. Zajmuje mniejszy areał niż jego potencjalne siedlisko. Brak światła ogranicza również liczbę osobników generatywnych. Pogarszanie się warunków świetlnych</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

									występuje w parze ze wzrastającą konkurencją międzygatunkową. Dzwonecznik z jednej strony jest zagłuszany przez siewki i podrost leszczyny, graba i klonów, z drugiej strony w runie zwiększa się udział ilościowy gatunków ogólnoleśnych i eurytypowych - wskaźnik <i>Gatunki ekspansywne</i> (U1) Ocena obu wskaźników kardynalnych wpłynęła na ocenę parametru Siedlisko - U1.
	Dzwonecznik wonny (<i>Adenophora liliifolia</i>)	4068	III	Populacja	Liczebność	-	U2	U2	
					Liczba (%) osobników generatywnych	-	FV		Zasobność subpopulacji w dniu 18 sierpnia 2015 r. oszacowana została na 1 osobnika
					Liczba pędów w kępie	-	XX		
					Obecność siewek	-	XX		

					Wysokość osobników	-	FV			<p>generatywnego.</p> <p>Ocena stanu subpopulacji została oceniona na U2 ze względu na małą liczbę osobników, przy czym nie rzutuje ona na ocenę ogólną populacji dzwonecznika w całym obszarze Natura 2000 którą ocenić należy jako FV, gdyż zsumowanie wszystkich stwierdzonych osobników w obszarze czyni ją jedną z najliczniejszych w Polsce i kluczową dla zachowania gatunku w krajowej florze.</p> <p>Siedlisko oceniono jako niezadawalające (U1) ze względu na znaczne zacienienie oraz znaczny udział</p>
					Stan zdrowotny (choroby, szkodniki)	-	FV			
			Stan siedliska		Powierzchnia zajętego siedliska	-	U1	U1		
					Powierzchnia potencjalnego siedliska	-	U1			
					Ocienienie przez drzewa i krzewy	-	U1			
					Zwarcie drzew	-	U2			
					Zwarcie krzewów	-	U1			
					Zwarcie runa	-	U1			
					Gatunki ekspansywne	-	U1			
					Wysokość runi	-	U1			
					Martwa materia organiczna (wojłok, ściółka leśna)	-	FV			
					Miejsce do kiełkowania	-	FV			
					Gatunki obce inwazyjne	-	FV			
				Perspektywy ochrony	-					

								<p>podagrycznika <i>Aegopodium pdragaria</i> w runie.</p> <p>Stanowisko wymaga zabiegu czynnej ochrony polegającego na redukcji podszytu (krzewy i podrost drzew).</p>
--	--	--	--	--	--	--	--	--

4. Analiza zagrożeń

Przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000 Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019 jako elementy przyrody są wrażliwe na zagrożenia wynikające z procesów naturalnych, do jakich zaliczają się – dynamika roślinności, funkcjonowania populacji, dyspersja gatunków w przestrzeni, konkurencja międzygatunkowa. Zagrożenia te podzielono na istniejące i potencjalne. W pierwszej grupie najpoważniejszym zagrożeniem jest ewolucja biocenotyczna, sukcesja. W przypadku siedliska 8210 gromadząca się materia organiczna, drobny materiał skalny i nawiane ziarna kwarcu tworzą w szczelinach skalnych cienką warstwę podłoża kolonizowaną przez rośliny zielne, m.in. sałatnika leśnego *Mycelis muralis*. Staje się ono miejscem kiełkowania i wzrostu dla roślin kolonizujących wychodnie skalne i wypierających zbiorowiska zanokcic – murowej i skalnej *Asplenietum rutae-murariae-trichomanis*. W przypadku dąbrów świetlistych i rosnącego w nich dzwonecznika wonnego *Adenofora lilifolia*, brak grabienia liści i wypasu uruchomił naturalny proces regeneracji roślinności grądowej (grądowienie) i stopniowe przekształcanie się płatów dąbrów w grądy. W efekcie dochodzi do wzrostu zacienienia runa i ustępowania gatunków ciepło- i światłolubnych, w tym wspomnianego dzwonecznika. Ewolucja biocenotyczna (sukcesja) bardzo często generuje lub jest pochodną zagrożenia jakim jest konkurencja. Nadmierne zacienienie powoduje rozwój mchów konkurujących o zasoby z gatunkami charakterystycznymi dla siedliska 8210. W wyniku nadmiernego rozwoju podszytu wzrasta zacienienie. Efektem jest zanikanie w runie gatunków światło- i ciepłolubnych gatunków na rzecz gatunków cieniolutubnych i eurytopowych. Zachodzi tu zjawisko wypierania jednych gatunków przez drugie. Walka o światło jakie toczą gatunki drzewiaste i krzewy oznacza eliminację wielu gatunków rosnących w runie.

Do naturalnych zagrożeń potencjalnych z pewnością można zaliczyć obce gatunki inwazyjne. Obce gatunki m.in. z rodzaju *Impatiens*

i czeremcha amerykańska *Padus serotina* należą do gatunków inwazyjnych wnikających do ekosystemów i stających się składnikiem zbiorowisk roślinnych. Szczególnie narażone na kolonizację są grądy 9170. W przypadku dąbrów *9110 gatunkami obcymi mogą być dodatkowo robinia akacja *Robinia pseudoacacia*, żarnowiec miotłasty *Cytisus scoparius* i przedstawiciele rodzajów łubin *Lupinus*. Aktualnie nie stwierdzono takich gatunków, ale bezpośrednie sąsiedztwo zabudowy oraz kapliczki stwarza potencjalne niebezpieczeństwo wnikania obcych gatunków. Gatunki te potencjalnie mogą przyczynić się do zaniku dzwonecznika wonnego konkurując z nim o zasoby siedliska i światło. Zagrożeniem mogą być również problematyczne gatunki rodzime. Gwałtowne zwiększenie ilości światła docierającego do runa będące wynikiem zabiegów z zakresu czynnej ochrony lub eksploatacji gospodarczej drzewostanów może stworzyć odpowiednie warunki dla rozwoju niepożądanych gatunków, jak m.in.; szerokolistne trawy, orlica pospolita *Pteridium aquilinum* i jeżyny *Rubus*. Gatunki te w takich warunkach są ekspansywne i silnie konkurencyjne. Tym samym zagrożenie to dotyczyłoby światło- i ciepłolubnych gatunków w tym dzwonecznika wonnego, rosnących w runie dąbrów świetlistych *9110. Zagrożeniem potencjalnym są nie tylko rośliny. Dotyczy to również zwierząt i identyfikowane jest jako szkody wyrządzone przez roślinożerców. Położenie Obszaru w obrębie urozmaiconego krajobrazowo i siedliskowo terenu oraz obecność karmy, jaką stanowią żołędzie sprzyja koncentracji dzików. Przegęszczenie populacji może wpływać na niszczenie dzwonecznika w wyniku buchtowania i wydeptywania. Ponadto dziki przenoszą w sierści diaspory roślin, w tym gatunków obcych lub rodzimych, wykazujących się ekspansywnością. Zakwaszenie gleby będące zwykle efektem opadu igliwia i szyszek, może wywołać wprowadzenie do drzewostanów gatunków iglastych. Efektem niekorzystnych zmian zachodzących lub mogących mieć miejsce w przyszłości jest zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku, jakim jest dzwonecznik wonny. Przy czym oprócz naturalnych czynników zagrożenie to może generować człowiek zarówno nie podejmując działań z zakresu czynnej ochrony, jak i przez pośrednie lub bezpośrednie niszczenie, celowe lub nieświadome niszczenie. Czynniki antropogeniczne stanowią odrębną grupę zagrożeń, które również dzielą się na istniejące i potencjalne.

Do zagrożeń istniejących bez wątplenia należy zaliczyć pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych. Bliskie sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej miejscowości Dąbrowa sprzyja pozbywaniu się przez okolicznych mieszkańców odpadów z gospodarstw domowych, co może bezpośrednio lub pośrednio negatywnie wpływać na stan ochrony siedlisk 9170 i *9110 oraz być źródłem ekspansji gatunków obcych geograficznie. Potencjalnie stanowi to również zagrożenie dla dzwonecznika wonnego. Nie można wykluczyć, że odpady zostaną składowane bezpośrednio w miejscach występowania gatunku prowadząc do jego fizycznego zniszczenia. Wśród potencjalnych zagrożeń jest wandalizm polegający na celowym lub nieświadomym niszczeniu ostańców skalnych będących siedliskiem 8210 (m.in. palenie ognisk, robienie podkopów, kruszenie i wspinięcie), zrywaniem lub wydeptywaniem dzwonecznika. Urozmaicona rzeźba terenu, w tym znaczne nachylenia mogą zachęcać właścicieli quadów i motorowych jednośladów do przejazdów przez obszar Natura 2000. W efekcie dojść może do zniszczenia siedlisk przyrodniczych. Zagrożenie to identyfikowane jest jako G01.03 Pojazdy zmotoryzowane. Równie szkodliwe w przyszłości może okazać się zagrożenie jakim są D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe. Zwiększona aktywność człowieka i rzadkość występowania dzwonecznika wonnego na terenie kraju mogą sprzyjać plądrowaniu stanowisk roślin. Dzwonecznik wonny może być celowo zrywany w okresie kwitnienia lub

przekopywany do ogródków przydomowych lub być pozyskiwany jako materiał zielenikowy. Potencjalnymi zagrożeniami jest działalność gospodarcza człowieka. W bliskim sąsiedztwie stanowisk dzwonecznika wydobywane były w poprzednich dekadach kopaliny, o czym świadczą powstałe wyrobiska. Pokłady naturalnych surowców nadal znajdują się na terenie Obszaru i najbliższym otoczeniu. Ewentualna ich eksploatacja będzie zagrożeniem dla wszystkich przedmiotów ochrony identyfikowanym jako C01.01.01 Kamieniołomy piasku i żwiru. Również gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji może stanowić zagrożenie, jeśli podczas eksploatacji i hodowli drzewostanu nie uwzględni się obecności siedlisk 9110 i 9170 oraz dzwonecznika wonnego. Mogą one ulec zniszczeniu podczas prac trzebieżowych i zrywki drewna w okresie wegetacyjnym lub w skutek wprowadzenia obcych ekologicznie i geograficznie drzew.

Lp.	Przedmiot ochrony	Numer stanowiska	Zagrożenia		Opis zagrożenia
			Istniejące	Potencjalne	
1.	8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	Stanowisko I zgodnie z załącznikiem mapowy nr 3	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja K04.01 Konkurencja	G05.04 Wandalizm	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> K02 - Ewolucja biocenotyczna, sukcesja - zmiany sukcesyjne zachodzące na wychodni skalnej, która jest kolonizowana między innymi przez sałatnika leśnego <i>Mycelis muralis</i>. K04.01 - Konkurencja - nadmierne zacinienie powoduje rozwój mchów konkurujących o zasoby z gatunkami charakterystycznymi siedliska.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> G05.04 - Wandalizm – celowe lub nieświadome niszczenie ostańców skalnych, poprzez m.in. palenie ognisk, robienie podkopów, kruszenie i wspinanie.</p>

2.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	Stanowisko II i III zgodnie z załącznikiem mapowy nr 3	E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych	B02 Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji G01.03 Pojazdy zmotoryzowane I01 Obce gatunki inwazyjne K02.04 Zakwaszenie	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u> E03.01 - Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych – bliskie sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej oraz niski poziom świadomości ekologicznej ludzi generuje zagrożenie pozbywania się przez okolicznych mieszkańców odpadów z gospodarstw domowych - m.in. substancji chemicznych, tworzyw sztucznych, zużytych opon, co może bezpośrednio lub pośrednio negatywnie wpływać na stan ochrony siedliska i być źródłem ekspansji gatunków obcych geograficznie.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02 - Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji – efektem hodowli i eksploatacji drzewostanów w grądach brak będzie odpowiedniej ilości martwego drewna, w tym stojących i leżących pni (kłód). Prace trzebieżowe i zrywaka dłużyc w okresie wegetacyjnym prowadzić będą do niszczenia runa. Niepożądane jest w przyszłości wprowadzanie takich gatunków jak sosna, modrzew i buk, obcych ekologicznie grądom. Modyfikacja gospodarki leśnej m.in. pozyskiwanie drewna w okresie jesienno-zimowym w dłuższej perspektywie stopniowo wpłynie na poprawę stanu zachowania siedlisk przyrodniczych. G01.03 - Pojazdy zmotoryzowane – urozmaicona rzeźba terenu, w tym znaczne nachylenia mogą zachęcać właścicieli quadów i motorowych jednośladów do przejazdów przez obszar Natura 2000. W efekcie dojść może do zniszczenia siedliska. I01 - Nierodzone gatunki zaborcze – grądy są zbiorowiskiem,</p>
----	---	--	--	--	---

					<p>które może zostać skolonizowane przez obce gatunki m.in. z rodzaju <i>Impatiens</i> i czeremchę amerykańską <i>Padus serotina</i>. Aktualnie nie stwierdzono takich gatunków, ale bezpośrednie sąsiedztwo z zabudową stwarza potencjalne niebezpieczeństwo. Podjęcie działań z zakresu ochrony czynnej nie jest w chwili obecnej konieczne, należy jednak siedlisko monitorować pod kątem pojawienia się realnego zagrożenia i reagować na bieżąco.</p> <p>K02.04 - Zakwaszenie – wprowadzenie do drzewostanów gatunków iglastych powoduje zakwaszanie gleby będące efektem opadu igliwia i szyszek. Skala i natężenie tego procesu nie są należycie rozpoznane w przypadku obszaru Natura 2000. Wnioski oparte są o dane literaturowe oraz składy ilościowe i jakościowe miejscowych drzewostanów. Należy dążyć do całkowitego odstąpienia nasadzeń drzew iglastych (świerk, sosna, modrzew) w grądach w pracach odnowieniowych.</p>
3.	Świetlista dąbrowa (<i>Potentillo albae-Quercetum</i>)	Stanowiska IV i V zgodnie z załącznikiem mapowy nr 3	E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja K04.01 Konkurencja	B02 Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji G01.03 Pojazdy zmotoryzowane I01 Obce gatunki inwazyjne I02 Problematyczne gatunki rodzime	<p><u>Zagrożenia istniejące:</u></p> <p>E03.01 - Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych – bliskie sąsiedztwo zabudowy mieszkaniowej oraz niski poziom świadomości ekologicznej ludzi generuje zagrożenie pozbywania się przez okolicznych mieszkańców odpadów z gospodarstw domowych - m.in. substancji chemicznych, tworzyw sztucznych, zużytych opon, co może bezpośrednio lub pośrednio negatywnie wpływać na stan ochrony siedliska i być źródłem ekspansji gatunków obcych geograficznie.</p> <p>K02 - Ewolucja biocenotyczna, sukcesja – dąbrowy świetliste są zbiorowiskami, które na terenie kraju mają przede wszystkim charakter antropogeniczny. Powstały one w wyniku</p>

				<p>K04.05 Szkody wyrządzone przez roślinożerców</p> <p>specyficznej, nie istniejącej współcześnie, działalności człowieka, zwłaszcza wypasu i grabienia liści w grądach. Brak oddziaływania uruchomił naturalny proces regeneracji roślinności grądowej (grądowienie) i stopniowe przekształcanie się płatów dąbrów w grądy. Proces na terenie obszaru Natura 2000 przybiera na sile i obejmuje w różnym stopniu całe płaty dąbrowy zagrażając gatunkom ciepło- i światłolubnym, w tym chronionym i rzadkim.</p> <p>K04.01 - Konkurencja – w wyniku nadmiernego rozwoju krzewów i podrostu drzew (m.in.; leszczyna, trzmielina, grab, jawor, klon zwyczajny) wzrasta zacienienie. Efektem jest zanikanie w runie gatunków światło- i ciepłolubnych na rzecz gatunków cienioznośnych i eurytopowych.</p> <p><u>Zagrożenia potencjalne:</u></p> <p>B02 - Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji – pozostawienie na powierzchni gałęzi po wycince drzew w dąbrowach prowadzi do eutrofizacji podłoża i ograniczenia miejsca do wzrostu dla gatunków światło- i ciepłolubnych. Prace trzebieżowe i zrywka dłużyc w okresie wegetacyjnym prowadzi do niszczenia runa. Wprowadzanie takich gatunków, jak świerk, daglezja, modrzew i buk powoduje zacienianie runa.</p> <p>G01.03 - Pojazdy zmotoryzowane – urozmaicona rzeźba terenu, w tym znaczne nachylenia mogą zachęcać właścicieli quadów i motorowych jednośladów do przejazdów przez obszar Natura 2000. W efekcie dojść może do zniszczenia siedliska.</p> <p>I01 - Nierodzime gatunki zaborcze – dąbrowy są zbiorowiskiem, które może zostać skolonizowane przez obce gatunki m.in.</p>
--	--	--	--	--

					<p>z czeremchą amerykańską <i>Padus serotina</i>, robinia akacjowa <i>Robinia pseudoacacia</i>, żarnowiec miotlasty <i>Cytisus scoparius</i> i przedstawiciele rodzaju łubin <i>Lupinus</i>. Aktualnie nie stwierdzono takich gatunków, ale bezpośrednie sąsiedztwo zabudowy oraz kapliczki stwarza potencjalne niebezpieczeństwo wnikania obcych gatunków.</p> <p>I02 - Problematyczne gatunki rodzime – gwałtowne zwiększenie światła w runie (wynik zabiegów z zakresu czynnej ochrony lub eksploatacja gospodarcza drzewostanu) może stworzyć odpowiednie warunki dla rozwoju niepożądanych gatunków, jak m.in.; szerokolistne trawy, orlica pospolita <i>Pteridium aquilinum</i> i jeżyny <i>Rubus</i>.</p> <p>K04.05 - Szkody wyrządzone przez roślinożerców – położenie Obszaru w obrębie urozmaiconego krajobrazowo i siedliskowo terenu oraz obecność karmy jaką stanowią żołądźce sprzyja koncentracji dzików. Przegęszczenie populacji lub koncentracja większej liczby osobników w Obszarze może wpływać na niszczenie i runa dąbrów w wyniku buchtowania i wydeptywania, oraz sprzyjać wnikaniu gatunków obcych lub rodzimych, wykazujących się ekspansywnością (nasiona przenoszone w sierści).</p>
--	--	--	--	--	---

4.	Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	Wszystkie stanowiska (I, II i III) zgodnie z załącznikiem mapowy nr 3	K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja K04.01 Konkurencja	E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych B02 Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji C01.01.01 Kamieniołomy piasku i żwiru D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe F04.01 Płądrowanie stanowisk roślin G01.03 Pojazdy zmotoryzowane G05.04 Wandalizm I02 Problematyczne gatunki rodzime K04.05 Szkody wyrządzane przez	<u>Zagrożenia istniejące:</u> K02 - Ewolucja biocenotyczna, sukcesja – proces ten dotyczy wszystkich stanowisk dzwonecznika wonnego. Proces regeneracji roślinności grądowej (grądowienie) w dąbrowach świetlistych będących siedliskiem dzwonecznika, zwłaszcza podszytu, powoduje wzrost zacienienia. Proces na terenie obszaru Natura 2000 przybiera na sile i zagraża rosnącemu w runie dzwonecznikowi wonnemu. Ten światłolubny gatunek będzie zmniejszał swoją liczebność, jak również zmniejszeniu ulegną: liczba osobników generatywnych oraz areal. K04.01 - Konkurencja – w dąbrowie występuje w większej ilościowości kilka gatunków stanowiących konkurencje dla dzwonecznika wonnego oraz innych światło- i ciepłolubnych roślin. Należą do nich, przede wszystkim gatunki tworzące podszyt m.in.: leszczyna, grab i klony. Pogorszenie warunków świetlnych powoduje pojawienie się bardziej eurytopowych gatunków roślin które ograniczają rozwój populacji dzwonecznika. <u>Zagrożenia potencjalne:</u> B02 - Gospodarka leśna i plantacyjna; użytkowanie lasów i plantacji – pozostawienie na powierzchni gałęzi po wycince drzew w dąbrowach prowadzi do eutrofizacji podłoża i ograniczenia miejsca do wzrostu dla dzwonecznika wonnego. Prace trzebieżowe i zrywaka dłużyc w okresie wegetacyjnym może spowodować zniszczenie osobników tego gatunku. Wprowadzanie takich gatunków, jak świerk, daglezja, modrzew i buk spowoduje zwiększenie zacienienia runa ,
----	---	---	--	--	--

				<p>roślinożerców</p> <p>M02.03 Zmniejszenie populacji lub wyginięcie gatunku</p>	<p>w którym rośnie dzwonecznik.</p> <p>C01.01.01 - Kamieniołomy piasku i żwiru – w bliskim sąsiedztwie stanowisk dzwonecznika wydobywane były w poprzednich dekadach kopaliny, o czym świadczą powstałe wyrobiska. Pokłady naturalnych surowców nadal znajdują się na terenie Obszaru i najbliższym otoczeniu. Ewentualna ich eksploatacja może doprowadzić do zniszczenia stanowisk dzwonecznika i jego siedliska.</p> <p>D01.01 Ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe – obecność ścieżek oraz urozmaicona rzeźba terenu może generować nadmierny ruch i penetracje turystyczną, w tym rowerową. W efekcie dojść może do zniszczenia stanowisk dzwonecznika wonnego i jego siedliska.</p> <p>E03.01 Pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych – na terenie Obszaru stwierdzono składowanie przez mieszkańców odpadów z gospodarstw domowych. Istnieje potencjalne zagrożenie, że odpady będą składowane bezpośrednio w miejscach występowania dzwonecznika prowadząc do jego fizycznego zniszczenia.</p> <p>F04.01 Plądrowanie stanowisk roślin – dzwonecznik wonny może być celowo zrywany w okresie kwitnienia lub przekopywany do ogródków przydomowych. Potencjalnie może być pozyskiwany jako materiał zielnikowy.</p> <p>G01.03 - Pojazdy zmotoryzowane – urozmaicona rzeźba terenu, w tym znaczne nachylenia mogą zachęcać właścicieli quadów i motorowych jednośladów do przejazdów przez obszar Natura 2000. W efekcie dojść może do zniszczenia dzwonecznika wonnego i jego siedliska.</p> <p>G05.04 - Wandalizm – potencjalnie może dochodzić do celowego</p>
--	--	--	--	---	---

					<p>lub nieświadomego niszczenie stanowisk dzwonecznika.</p> <p>I02 - Problematyczne gatunki rodzime – czynniki zwiększające dostęp światła, jakim byłaby eksploatacja drzewostanu lub intensywne zabiegi z zakresu czynnej ochrony mogą spowodować drastyczną zmianę warunków świetlnych i nadmierny rozwój m.in. konkurencyjnych traw szerokolistnych oraz jeżyn <i>Rubus</i>.</p> <p>K04.05 - Szkody wyrządzone przez roślinożerców – położenie Obszaru w obrębie urozmaiconego krajobrazowo i siedliskowo terenu oraz obecność karmy jaką stanowią żołądźce sprzyja koncentracji dzików. Przegęszczenie populacji może wpływać na niszczenie dzwonecznika w wyniku buchtowania i wydeptywania.</p> <p>M02.03 - Zmniejszenie populacji lub wygięcie gatunku – brak działań z zakresu czynnej ochrony, sukcesja oraz pośrednie lub bezpośrednie niszczenie przez człowieka dzwonecznika mogą doprowadzić do zaniku gatunku w obszarze Natura 2000</p>
--	--	--	--	--	---

5. Cele działań ochronnych

W stosunku do siedliska 8210 celem jest zachowanie siedliska i osiągnięcie właściwego stanu ochrony (FV), poprzez zapewnienie optymalnych warunków świetlnych. Zmniejszenie zacienienia w wyniku redukcji drzew i krzewów w bliskim sąsiedztwie siedliska przekładać się będzie na poprawę stanu ochrony siedliska i realne osiągnięcie zamierzonego w planie zadań ochronnych celu. Z uwagi na fakt, iż wspomniany powyżej wskaźnik „ocienienie muraw” jest wskaźnikiem wpływającym na obniżone parametry Powierzchnia siedlisk (U1) i Perspektywy ochrony (U1), występuje duże prawdopodobieństwo osiągnięcia właściwej oceny stanu zachowania siedliska (FV) w trakcie obowiązywania dokumentu.

W stosunku do siedliska 9170 celem jest utrzymanie siedliska w stanie niepogorszonym (U1) poprzez zachowanie dotychczasowej powierzchni siedliska i charakterystycznej kombinacji gatunków. Siedlisko charakteryzuje się niezadawalającym stanem zachowania (U1) pomimo obecności

sosny w części drzewostanów, brakiem starodrzewów i mniejszymi zasobami martwego drewna. Cel działań ochronnych ograniczono do modyfikacji gospodarki leśnej sprzyjającej zachowaniu charakterystycznego grądom runa. Jako element dodatkowy poprawiający przyrodniczą wartość siedliska uznano unaturalnianiu składu gatunkowego drzewostanu w pracach odnowieniowych oraz zachowaniu w ekosystemie drzew ekologicznych.

W stosunku do siedliska 9110 celem jest zachowanie dotychczasowej powierzchni siedliska w obszarze oraz poprawa warunków koniecznych do osiągnięcia właściwego stanu zachowania poprzez poprawę warunków świetlnych w dnie lasu, wzrost udziału w runie gatunków światło- i ciepłolubnych oraz powstrzymanie procesu grądowienia. Zmniejszenie zwarcia podszytu i redukcja biomasy runa, w okresie obowiązywania planu zadań ochronnych spowoduje poprawę warunków świetlnych na dnie lasu, co z kolei przekładać się będzie na poprawę stanu ochrony siedliska i realne osiągnięcie zamierzonego w planie zadań ochronnych celu. Ponadto, winno wpłynąć na uruchomienie procesu naturalnego odnowienia, a w dłuższej perspektywie na zwiększenie udziału gatunków właściwych siedlisku (gatunków dominujących). Z uwagi na fakt, iż wspomniany powyżej wskaźnik „zwarcie podszytu” jest wskaźnikiem obniżającym ogólną ocenę stanu ochrony siedliska w obszarze (U1), występuje duże prawdopodobieństwo osiągnięcia właściwej oceny stanu zachowania siedliska (FV) w trakcie obowiązywania dokumentu.

W stosunku do dzwonecznika wonnego celem zadań jest zachowanie populacji na poziomie min. 60 osobników oraz poprawa stanu zachowania jego siedliska poprzez poprawę warunków świetlnych i eliminację gatunków konkurencyjnych. Realizacja zaplanowanych dla gatunku zadań spowoduje, iż nakreślone cele są możliwe do osiągnięcia w trakcie obowiązywania planu zadań ochronnych. Występuje duże prawdopodobieństwo osiągnięcia właściwej oceny stanu zachowania siedliska gatunku (FV) w trakcie obowiązywania dokumentu.

Lp.	Przedmiot ochrony	Stan ochrony	Cele działań ochronnych	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony
1.	8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	U1	Celem jest zachowanie siedliska i poprawa stanu ochrony poprzez zwiększenie powierzchni zajętej przez siedlisko.	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony (FV) w II połowie obowiązywania PZO.
2.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-</i>	U1	Celem jest utrzymanie siedliska w stanie niepogorszonym (U1), wzrost udziału drzew biocenotycznych oraz zachowanie powierzchni siedliska (2,2 ha).	Brak możliwości osiągnięcia właściwego stanu (FV) ochrony w okresie obowiązywania PZO.

	<i>Carpinetum</i>)			
3.	*9110 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Potentillo albae- Quercetum</i>)	U1	Osiągnięcie właściwego stanu ochrony poprzez zachowanie dotychczasowej powierzchni siedliska (1,72 ha) ,w tym: występowanie gatunków charakterystycznych dla siedliska na poziomie około 70% transektu, gatunków ciepłolubnych na poziomie min 20%, zwarcie podszytu nie przekraczające 30%, poprawa warunków świetlnych, powstrzymanie procesu grądowienia oraz redukcja biomasy runa poprzez wykoszenie.	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony (FV) w II połowie obowiązywania PZO.
4.	4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	U1	Zachowanie możliwie licznej populacji dzwonecznika wonnego (tj. liczebność populacji na poziomie min. 60 osobników, w tym 50% generatywnych) oraz osiągnięcie właściwego stanu siedliska gatunku poprzez poprawę warunków świetlnych i eliminację gatunków konkurencyjnych.	Perspektywa osiągnięcia właściwego stanu ochrony (FV) w II połowie obowiązywania PZO.

Moduł C

6. Ustalenie działań ochronnych

Lp.	Przedmiot ochrony	Numer	Nazwa zadania	Zakres prac	Miejsce realizacji	Termin wykonania	Szacunkowe koszty (w tyś. zł)	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie
1.	Wszystkie przedmioty ochrony	A	Działania związane z ochroną czynną					
A1		Działania informacyjne	Oznakowanie granic obszaru tablicami (2szt.) informacyjnymi. Ich doraźna wymiana i/lub konserwacja	Na granicy, przy drogach prowadzących do Obszaru	Oznakowanie: 2-3 rok obowiązywania PZO. Utrzymanie i konserwacja: przez pozostały okres obowiązywania planu.	1,0 x 2 sztuki = 2,0	Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000	
A2		Działania edukacyjne	Wykonanie i ustawienie tablic edukacyjnych (2 szt.) o obszarze, wydanie ulotek informacyjnych, prelekcje, spotkania, działania promocyjne	Tablice informacyjne – przy głównych drogach prowadzących do obszaru, spotkania w okolicznych szkołach zainteresowanych tego rodzaju	Dostosowane do potrzeb, przez cały okres obowiązywania PZO.	20	Sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000 we współpracy z lokalnymi samorządami	

					współpracą.			
2.		A	Działania związane z ochroną czynną					
	8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	A1	Zapobieganie nadmiernemu zacienieniu	Wycinka wszystkich drzew i krzewów rosnących w odległości 2 m od bloku skalnego z usunięciem pozyskanej biomasy (w tym gałęzi) z terenu Obszaru.	Stanowisko I działka ew. 47/1 zgodnie z załącznikiem nr 3.	W ciągu pierwszych 3 lat obowiązywania PZO. Zabieg należy wykonać w okresie jesienno-zimowym	3,0	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w

								przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem
		B	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania					
		Nie przewiduje się						
		C	Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych					
		C1	Monitoring zadania A1	Kontrola przeprowadzonej wycinki drzew i krzewów oraz efektu zabiegu w postaci odslonięcia i wyeksponowania ostańca skalnego	Stanowisko I działka ew. 47/1 zgodnie z załącznikiem nr 3.	Termin zgodny z monitoringiem GIOŚ siedliska 8210	Działanie w ramach monitoringu GIOŚ siedliska 8210	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
		D	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		Siedlisko o dobrym stopniu rozpoznania, dlatego też nie planuje się zadań uzupełniających wiedzę o przedmiocie ochrony.						
3.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	A	Działania związane z ochroną czynną					
		B	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania					
		B1	Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów	Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym.	Wszystkie stanowiska (II i III) zgodnie z załącznikiem nr 3.	Zgodnie z uproszczonym Planem Urządzenia Lasu przez cały okres obowiązywania planu		Samorząd lokalny, Właściciel lub posiadacz obszaru

		B2	Zwiększenie bioróżnorodności	<p>Podczas wykonywania trzebieży należy pozostawiać do naturalnego rozkładu pojedyncze stare drzewa lub niewielkie biogrupy. Pozostawiane biogrupy i pojedyncze drzewa powinny obejmować gatunki właściwe dla siedliska.</p> <p>Działanie należy wykonywać z poszanowaniem zasad bezpieczeństwa ludzi i zasad utrzymania właściwego stanu sanitarnego lasu.</p>		Cały okres obowiązywania PZO		Samorząd lokalny, Właściciel lub posiadacz obszaru
		B3	Unaturalnienie składów gatunkowych	<p>Przy odnowieniach w składzie gatunkowym należy uwzględniać następujące gatunki: Db, Lp, Kl, Jw, Gb, Brz. Niewskazane jest w składach odnowieniowych wprowadzanie gatunków niezgodnych z siedliskiem jak: Bk, Md, So, Św</p>		Zgodnie z uproszczonym Panem Urządzenia Lasu przez cały okres obowiązywania PZO		Samorząd lokalny, Właściciel lub posiadacz obszaru
		C	Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych					

		C1	Monitoring zadań B1-B3	Potwierdzenie prowadzenia zrównoważonej gospodarki leśnej tj. prowadzenia zabiegów w I i IV kwartale roku oraz pozostawienia zamierających, dziuplastych drzew i martwego drewna, uwzględnienia właściwych gatunków drzew w odnowieniach.	Stanowisko II i III zgodnie z załącznikiem nr 3.	Termin zgodny z monitoringiem GIOŚ siedliska 9170	Działanie w ramach monitoringu GIOŚ siedliska 9170	Organ sprawujący nadzór nad obszarem Natura 2000
		D	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		Siedlisko o dobrym stopniu rozpoznania, dlatego też nie planuje się zadań uzupełniających wiedzę o przedmiocie ochrony.						
4.		A	Działania związane z ochroną czynną					
	*9110 Cieplolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i>)	A1	Poprawienie warunków świetlnych w runie	Redukcja podszytu – działanie zmierzające do zmniejszenia ilości podszytu na całej powierzchni do poziomu 50 % obejmujące usuwanie w szczególności graba, lipy, klonu, jawora, leszczyny i trzmieliny. Uzyskaną masę należy usunąć z powierzchni siedliska.	Wszystkie stanowiska (IV i V) zgodnie z załącznikiem nr 3.	Co trzy lata w trakcie obowiązywania planu Zabieg należy przeprowadzić w okresie 15 września – 15 marca.	9,0 x 3 = 27,00	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w

								odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór.
		A2	Poprawienie struktury runa	Wykaszenie runa – działanie zmierzające do przywrócenia właściwego stanu siedliska, polegające na ograniczaniu nadmiernie rozwiniętej roślinności runa i wywiezieniem uzyskanej masy z Obszaru.	Stanowisko V zgodnie z załącznikiem nr 3.	Jednorazowo w I połowie obowiązywania PZO Zabieg należy przeprowadzić w okresie 15 września – 15 października	6,0	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z

								programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór.
		A3	Eliminacja gatunków drzew niezgodnych z siedliskiem i mogących w przyszłości zaciemnić runo	Usunięcie sadzonek i podrostu buka oraz drzew iglastych - świerka i daglezi	Stanowisko V zgodnie z załącznikiem nr 3.	Jednorazowo w I połowie obowiązywania PZO. Zabieg należy przeprowadzić w okresie w okresie 15 września –	3,0	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na podstawie

						15 marca		zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór.
		B	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania					
		B1	Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania	Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie	Wszystkie stanowiska (IV i V) zgodnie	Cały okres obowiązywania PZO	0,00	Samorząd lokalny, Właściciel lub posiadacz obszaru

			florystycznego dąbrów	wegetacyjnym.	z załącznikiem nr 3.			
		C	Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych					
		C1	Monitoring zadania A1	Kontrola przeprowadzonego zabiegu redukcji podszytu	Wszystkie stanowiska (IV i V) zgodnie z załącznikiem mapowym nr 3.	Termin zgodny z monitoringiem GIOŚ siedliska 9110	Działanie w ramach monitoringu GIOŚ siedliska 9110	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
		C2	Monitoring zadań A2 i A3	Kontrola przeprowadzonego zabiegu wykoszenia runa i usunięcia drzew niezgodnych z siedliskiem (buka, świerka i daglezi)	Stanowisko V zgodnie z załącznikiem nr 3.	Termin zgodny z monitoringiem GIOŚ siedliska 9110	Działanie w ramach monitoringu GIOŚ	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
		D	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
		Stanowisko o dobrym stopniu rozpoznania, dlatego też nie planuje się zadań uzupełniających wiedzę o przedmiocie ochrony						
5.		A	Działania związane z ochroną czynną					
	4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	A1	Poprawienie warunków świetlnych w runie	W ramach działania A1 dla siedliska 9110	Wszystkie stanowiska (I, II i III) zgodnie z załącznikiem nr 3.	W ramach działania A1 dla siedliska 9110	W ramach kosztów działania A1 dla siedliska 9110	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na

								<p>podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesienie do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór.</p>
		A2	Poprawa struktury runa	W ramach działania A2 dla siedliska 91I0	Stanowisko II i III zgodnie z załącznikie	W ramach działania A2 dla siedliska 91I0	W ramach kosztów działania A2 dla siedliska	Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia

					m nr 3.		9110	zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, a w odniesienie do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego – zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo, w przypadku braku tych przepisów, na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór.
		B	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania					

Modyfikacja metody gospodarowania terenu zgodnie ze wskazaniami dla siedliska przyrodniczego *91I0						
C	Działania dotyczące monitoringu realizacji działań ochronnych					
C1	Monitoring warunków świetlnych	W ramach działania C1 dla siedliska 91I0	Wszystkie stanowiska (I, II i III) zgodnie z załącznikiem nr 3.	W ramach działania C1 dla siedliska 91I0	W ramach kosztów działania C1 dla siedliska 91I0	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
C2	Monitoring struktury runa	W ramach działania C2 dla siedliska 91I0	Stanowisko II i III zgodnie z załącznikiem nr 3.	W ramach działania C2 dla siedliska 91I0	W ramach kosztów działania C2 dla siedliska 91I0	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000
D	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony					
Gatunek o dobrym stopniu rozpoznania, dlatego też nie planuje się zadań uzupełniających wiedzę o przedmiocie ochrony.						

Zapobieganie nadmiernemu zacienieniu poprzez wycinkę wszystkich drzew i krzewów rosnących w odległości 2 m od bloku skalnego z usunięciem pozyskanej biomasy (w tym gałęzi) z terenu Obszaru - jest to zabieg nieodzowny, w dłuższej perspektywie wrastające zacienienie boczne spowoduje stopniowy zanik siedliska. Zbiorowisko zanokcic - murewej i skalnej *Asplenium rutae-murariae-trichomanis* (= *Asplenium trichomano-rutae-murariae*) porastające ostaniec skalny należy do światłolubnego podtypu siedliska 8210 (Świerkosz i Reczyńska 2012). W przypadku tego siedliska zaleca się ochronę ścisłą w przypadku płatów rozwijających się w optymalnych warunkach, którymi jest brak zagrożeń zacienieniem i penetracją człowieka (Świerkosz i Reczyńska 2012). Jednoznacznie podkreślony tym samym jest szkodliwy wpływ na siedlisko jest brak dobrych warunków świetlnych. Według Perzanowskiej i Mroza (2004) przy zwiększającym się ocienieniu i nawilgoceniu zwiększa się udział mszaków.

Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego grądów poprzez wykonanie zabiegów trzebieży w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym – pozyskanie drzewa i zrywka (wyciąganie) dłużyc (pni) w sezonie wegetacyjnym powoduje niszczenie roślinności runa,

zwłaszcza w bogatych florystycznie grądach miodownikowych *Tilio-Carpinetum melittetosum*, w tym chronionych. Zapis ten nie zabrania eksploatacji drzewostanów na potrzeby gospodarcze właścicieli gruntów. Drzewo pozyskane w okresie jesienno-zimowym ma mniejszą zawartość wody w tkankach, a tym samym, nie wymaga długiego procesu suszenia. W przypadku gatunków liściastych brak liści dodatkowo ułatwia prace czyszczące i przygotowujące pień do wywózki.

Zwiększenie bioróżnorodności. Podczas wykonywania trzebieży należy pozostawić zamierające i dziuplaste drzewa oraz martwe drewno w celu stworzenia bazy żerowej dla larw chrząszczy (m.in. kózkowatych) i dzięciołów – na terenie Obszaru siedlisko grądu cechuje znikomy udział martwego drewna, które stanowi jeden z kluczowych elementów prawidłowego rozwoju i funkcjonowania ekosystemów leśnych. Drzewa dziuplaste lub zamierające stanowią niewielki odsetek w obecnych drzewostanach Obszaru. Zazwyczaj jest to drewno słabe technicznie i mało przydatne, poza materiałem opałowym, gospodarczo. Duży procent wśród tych drzew posiada spróchniałe pnie. Ponieważ gospodarka drzewostanami w Obszarze opiera się na cięciach przerębowych, z pozyskaniem wybranych, konkretnych drzew istnieje możliwość pozostawienia na powierzchni drzew „ekologicznych” z dziuplami lub zamierających. Takie działanie nie dotyczy przypadków chorobowego zamierania drzewostanów.

Unaturalnienie składów gatunkowych. Przy odnowieniach w składzie gatunkowym należy uwzględniać następujące gatunki: Db, Lp, Kl, Jw, Gb, Brz. Niewskazane jest w składach odnowieniowych wprowadzanie gatunków niezgodnych z siedliskiem jak: Bk, Md, So, Św – zadanie to nie ma formy nakazu i zakazu. Jest to dobrowolna decyzja właściciela gruntu. Należy przy tym zaznaczyć, że o właściwym stanie siedliska przyrodniczego jakim jest grąd 9170 decyduje m.in. skład gatunkowy drzewostanów. Gatunkami obcymi ekologicznie lub geograficznie są: sosna, świerk, buk lub modrzew (mieszkańce międzygatunkowe). W przypadku świerka i modrzewia (wymaga pielęgnacji w pierwszych latach wzrostu po nasadzeniu) biorąc pod uwagę gleby i niski poziom wód gruntowych wyłożone koszty na zakup sadzonek, prace zalesieniowe nie przyniosą spodziewanych zysków. Drzewa te wątpliwe jest by weszły w skład I piętra drzewostanu. Będzie cechowała je słaba bonitacja i niskie przyrosty roczne, co wpłynie negatywnie na miąższość oraz jakość techniczną drzewa. W przypadku wprowadzenia sosny i buka nasilać się proces zakwaszania gleby przez opadające igły i szyszki sosny oraz liście buka. Dodatkowo ten ostatni generować będzie zacienienie dna lasu co wpłynie negatywnie na runo grądów.

Poprawienie warunków świetlnych w runie. Redukcja podszytu – działanie zmierzające do zmniejszenia ilości podszytu na całej powierzchni do poziomu 50 % obejmujące usuwanie w szczególności graba, lipy, klonu, jawora, leszczyny i trzmieliny. Uzyskaną masę należy usunąć z powierzchni siedliska – działanie to jest niezbędne dla utrzymania przedmiotu ochrony jakim jest dąbrową świetlista. Brak podjęcia działań oznacza pogorszenie stanu zachowania lub całkowitą utratę przedmiotu ochrony. Proces grądowienia objawiający się bujnym rozwojem

podszyciu, w którym znaczny udział ma również podrost graba i klonów powoduje wzrost zacielenia. W efekcie zmniejsza się udział ilościowy i jakościowy gatunków światło- i ciepłolubnych, charakterystycznych dla runa dąbrów świetlistych. Jest to proces proporcjonalny do wzrastającego zacielenia. W efekcie końcowym może dojść do całkowitej eliminacji tych gatunków. Usunięcie uzyskanej biomasy w wyniku redukcji podszyciu jest bezwzględnie konieczne. Pozostawiona w dąbrowie biomasa zwiększa eutrofizację podłoża, zalegając na runie zacielenia go i uniemożliwia w kolejnych sezonach kiełkowanie i wzrost roślin. Prowadzi też do fragmentacji siedliska.

Poprawienie struktury runa Wykaszanie runa – działanie zmierzające do przywrócenia właściwego stanu siedliska, polegające na ograniczaniu nadmiernie rozwiniętej roślinności runa i wywiezieniem uzyskanej masy z Obszaru. – brak wygrabiania liści i wypasu, przy bujnym wzroście runa powoduje odkładanie się dużej ilości biomasy. Prowadzi to do eutrofizacji siedliska dąbrowy świetlistej, ogranicza miejsca do kiełkowania. W tym ostatnim przypadku dochodzi do starzenia się populacji roślin wieloletnich (bylin). Wzrasta udział osobników dojrzałych przy jednoczesnym zmniejszaniu się ilościowym osobników młodych i dojrzewających.

Eliminacja gatunków drzew niezgodnych z siedliskiem i mogących w przyszłości zacieleniać runo. Usunięcie sadzonek i podrostu buka oraz drzew iglastych - świerka i daglezi – negatywne oddziaływanie tych gatunków jest identyczne, jak w przypadku nadmiernego rozwój podszyciu. Wszystkie wymienione gatunki drzew powodują wzrost zacielenia runa.

Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Utrzymanie bogactwa runa i zróżnicowania florystycznego dąbrów. Zabiegi trzebieży należy przeprowadzić w I i IV kwartale roku, czyli po sezonie wegetacyjnym. – przesłanki i uwarunkowania identyczne jak w przypadku grądu 9170

7. Ustalenie działań w zakresie monitoringu stanu ochrony przedmiotów ochrony

Lp.	Przedmiot ochrony	Cel ochrony	Parametr	Wskaźnik	Zakres prac monitoringowych	Terminy/ częstotliwość	Miejsce	Podmiot odpowiedzialny	Szacowany koszt (w tys. zł)
1.	8210 Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami <i>Potentilletalia caulescentis</i>	Zachowanie siedliska i utrzymanie stanu ochrony	Powierzchnia, struktura i funkcje zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Wskaźniki zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Zgodnie z metodyką GIOŚ dla siedliska 9170	co 5 lat od momentu obowiązywania PZO	Wszystkie zidentyfikowane płaty	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000	2,0 x 2 = 4,0
2.	9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum</i>)	Utrzymanie istniejących płatów i utrzymanie stanu ochrony	Powierzchnia, struktura i funkcje zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Wskaźniki zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Zgodnie z metodyką GIOŚ dla siedliska 9170	co 5 lat od momentu obowiązywania PZO	Wszystkie zidentyfikowane płaty	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000	3,0 x 2 = 6,0

3.	*91I0 Ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti- petraeae</i>)	Utrzymanie istniejących płatów i poprawa stanu ochrony	Powierzchnia, struktura i funkcje zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Wskaźniki zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Zgodnie z metodyką GIOŚ dla siedliska 91I0. W przypadku tego siedliska istotnym elementem są odpowiednie warunki światłne. Siedlisko jest podatne na proces grądowienia, który na przeźwreni kilku lat może pogorszyć stan zachowania.	co 3 lata od momentu obowiązywan ia PZO	Wszystkie zidentyfikowa ne płaty	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000	3,0 x 3 = 9,0
----	--	--	---	--	--	--	--	---	------------------

4.	4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	Utrzymanie liczebności populacji i poprawa, stanu ochrony	Populacja i siedlisko gatunku z met. PMS GIOŚ	Wskaźniki zgodnie z metodyką PMS GIOŚ	Zgodnie z metodyką PMS GIOŚ Monitoring pozwoli ocenić skuteczność podejmowanych działań i umożliwi ich ewentualną korektę	co 2 lata od momentu obowiązywania PZO	Wszystkie stanowiska	Organ sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000	3,0 x 5 = 15,0
----	---	---	---	---------------------------------------	--	--	----------------------	---	----------------

8. Wskazania do dokumentów planistycznych

Lp.	Dokumentacja planistyczna	Wskazania do zmian w dokumentach planistycznych niezbędne do utrzymania bądź odtworzenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt, dla których ochrony został wyznaczony obszar Natura 2000 (Art. 28 ust 10 pkt 5 ustawy o ochronie przyrody)
1.	<p>Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Zaklików tekst ujednoczony Załącznik nr I do Uchwały XLI/197/02 Rady Gminy Zaklików z dnia 26 kwietnia 2002r. wraz ze zmianami wprowadzonymi: Uchwałą Nr XLI/235/2013 Rady Gminy Zaklików z dnia 20 września 2013 roku - I zmiana</p>	<p>Wskazane odstępianie od lokalizowania zabudowy oraz obiektów infrastruktury technicznej w granicach obszaru Natura 2000</p>
2.	<p>Uproszczony Plan Urządzania Lasu</p>	<p>W chwili obecnej obowiązującym panem jest „Inwentaryzacja Stanu Lasu dla lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa położonych na terenie gminy Zaklików Dąbrowa na okres od 01.01.2007 r. do 31.12.2016 r.” Po jego wygaśnięciu w nowym uproszczonym Planie Urządzania Lasu, wskazane jest uwzględnić działania służące polepszeniu stanu ochrony przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000 w zakresie modyfikowania gospodarki leśnej, w szczególności wskazane jest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przy odnowieniach w składzie gatunkowym grądów uwzględniać następujące gatunki: Db, Lp, Kl, Jw, Gb, Brz. • przy odnowieniu w składzie gatunkowym dąbrów promować Db • odstępianie w składach odnowieniowych dąbrów i grądów od wprowadzanie gatunków niezgodnych z siedliskiem, jak: Bk, Md, So, Św • w ramach cięć sanitarnych i pielęgnacyjnych w obrębie grądów i dą-

		<p>brów w pierwszej kolejności usuwanie sosny i modrzewia, dążąc w ten sposób do stopniowej przebudowy drzewostanów</p> <ul style="list-style-type: none">• pozostawienie zamierających i dziuplastych drzew na powierzchni
--	--	---

9. Przesłanki sporządzenia planu ochrony

Brak przesłanek do sporządzenia planu ochrony.

10. Projekt weryfikacji SDF obszaru i jego granic

Projekt dokumentu SDF (załącznik nr 4 do dokumentacji planu zadań ochronnych) przygotowano w oparciu o nowy szablon i instrukcję wypełniania SDF (2012.1). Zawarte informacje zostały zaktualizowane o wyniki przeprowadzonych, w trakcie prac nad projektem planu zadań ochronnych w 2015 roku, inwentaryzacji siedlisk i gatunków.

Lp.	Zapis SDF	Proponowany zapis SDF	Uzasadnienie do zmiany
1.	3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk: 91I0 Ocean ogólna C	3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk: 91I0 Ocean ogólna B	W wyniku zastosowania wskaźników waloryzacji parametrów stanu oraz wskaźników specyficznej struktury i funkcji zalecanych przez GIOŚ ocena ogólna ulegnie podwyższeniu z C na B. W obrębie obszaru występują reprezentatywne płaty dąbrowy świetliste z bogatym w gatunki chronione i rzadkie runem, które w miejscach nasłonecznionych jest bujne i zróżnicowane pod względem gatunkowym. Liczną grupę stanowią gatunki charakterystyczne dla zespołu <i>Potentillo albae-Quercetum</i> oraz wyższych jednostek syntaksonomicznych – związku <i>Potentillo albae-Quercion petraeae</i> i rzędu <i>Quercetalia pubescenti-petraeae</i> . Należą do nich: bukwica zwyczajna <i>Betonica officinalis</i> , dziurawiec skąpolistny <i>Hypericum montanum</i> , miodownik melisowaty <i>Melittis melissophyllum</i> , pierwiosnka

			<p>lekarska <i>Primula veris</i>, przytulia północna <i>Galium boreale</i>. Istotnym elementem runa dąbrów są światłolubne gatunki związane z okrajkami klasy <i>Trifolio-Geranieta sanguinei</i>, m.in.: czyścica storzyszek <i>Clinopodium vulgare</i>, gorysz siny <i>Peucedanum cervaria</i>, groszek czerniejący <i>Lathyrus niger</i>, przytulia pospolita <i>Galium mollugo</i>, przytulia właściwa <i>Galium verum</i>, pszeniec gajowy <i>Melampyrum nemorosum</i>, rozchodnik wielki <i>Sedum maximum</i> i traganek szerokolistny <i>Astragalus glycyphyllos</i>. Z gatunków towarzyszących znaczący udział w runie ma m.in.: konwalia majowa <i>Convallaria majalis</i>. Z agtunków chronionych oprócz miodownika stwierdzono tu m.in. pluskwicę europejską <i>Actaea europaea</i>, wawrzynka wilczelyko <i>Daphne mezereum</i>, lilie złotogłów <i>Lilium martagon</i> i dzwoniecznika wonnego <i>Adenophora liliifolia</i>. Pod względem fitosocjologicznym płaty świetlistej dąbrowy <i>Potentillo albae-Quercetum</i> występujące w Obszarze reprezentują odmianę mazowiecko-małopolską. W wyniku regeneracji roślinności łąkowej (łąkowania) stopniowo wzrasta zacienienie dna lasu (bujny podszyt) udział ilościowy i jakościowy gatunków ciepło- i światłolubnych typowych dla dąbrów świetlistych ulega zmniejszeniu. Z tego względu stan zachowania siedliska przyrodniczego podtrzymano jako B. Ogólną powierzchnię dąbrów świetlistych oceniono jako C, gdyż nie przekracza ona 2% ogólnej powierzchni pokrytej przez ten typ siedliska przyrodniczego w obrębie kraju. Po uwzględnieniu powyższych danych oraz dokonaniu analizy aktualnych uwarunkowań przyrodniczych siedlisko 9110 nadano ocenę ogólną B, przy czym należy zaznaczyć, że podjęcie działań z zakresu czynnej ochrony za pomocą prostych zadań (m.in. redukcja podszytu)</p>
--	--	--	---

			są łatwe do przeprowadzenia i efekty tych działań wydają się skuteczne, w krótkim przedziale czasowym.
2.	3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk: Pokrycie [ha]: 9170 – 2,65 9110 – 2,0	3.1. Typy siedlisk przyrodniczych występujących na terenie obszaru i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk: Pokrycie [ha]: 9170 – 2,2 9110 – 1,72	Zmiana powierzchni siedlisk jest wynikiem wyznaczonych w oparciu o badania terenowe rzeczywistych zasięgów siedlisk przyrodniczych i obliczeniu powierzchni ogólnej dla każdego z nich.
3.	4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar Oddziaływania negatywne Zagrożenia i presje [kod] F04 D01.01 E03.01 B X K02	4.3. Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar Oddziaływania negatywne Zagrożenia i presje [kod] B02 C01.01.01 D01.01 E03.01 F04.01 G01.03 G05.04 I01 I02 K02 K04.01 K04.05 M02.03	Zagrożenia zostały zidentyfikowane na podstawie procesów naturalnych zachodzących w obrębie obszaru Natura 2000, aktualnej działalności człowieka oraz badaniach naukowych z zakresu antropopresji, dynamiki roślinności, funkcjonowania populacji.

Projekt weryfikacji granic obszaru

Proponowany przebieg granicy na tle istniejących granic obszaru	Uzasadnienie do zmiany
<p style="text-align: center;">Mapa z propozycją zmiany granic obszaru Natura 2000</p> <p style="text-align: center;">Obszar Natura 2000 Dąbrowa koło Zaklikowa PLH180019</p> <p style="text-align: right;">Skala mapy 1:2 000 0 25 50 75 100 m</p> <p>Legenda</p> <ul style="list-style-type: none"> — Granice obszaru — Propozycja zmiany granic — Granice działek ewidencyjnych 	<p>W przypadku działek ew. 47/1, 49/1, 50/1, 56/1, 57/1, 60/1 należy granice Obszaru zrównać z granicą działek ewidencyjnych. Obecnie jest on przesunięta i tym samym, poza obszarem, w sposób sztuczny znalazły się fragmenty siedlisk 9110 i 9170</p> <p>W przypadku działek ew. 51, 60/1 i 65/1 należy granice Obszaru zrównać z granicą wymienionych działek.</p> <p>W chwili obecnej przebieg granicy obszaru na w/w działkach jest chaotyczny i nieuzasadniony z punktu widzenia ochrony przedmiotów ochrony w obszarze Natura 2000, stwarza problemy w efektywnym zarządzaniu Obszarem, jak również we właściwym planowaniu przestrzennym.</p> <p>Po weryfikacji granicy powierzchnia obszaru wynosić będzie 5,17 ha, zgodnie z załącznikiem mapowym nr 5 do dokumentacji.</p>

11. Zestawienie uwag i wniosków

l.p.	Uwagi i wnioski	Podmiot zgłaszający	Sposób rozpatrzenia / odpowiedź
	Modul A		
Brak			
	Modul B		
Brak			
	Modul C		
Brak			

12. Literatura

- Kiedrzyński M., Jakubowska-Gabara J., Kurowski J. K. Ciepłolubne dąbrowy *Quercetalia pubescenti-petraeae*. 2010. [w:] W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część I. GIOŚ, Warszawa, s. 255-269.
- Perzanowska J., Mróz W. 2004. Szczelinowe zbiorowiska paproci. 8210. W: Herbich J. (red.). Ściany, piargi rumowiska skalne i jaskinie. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 – podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska, Warszawa. T. 4, s. 55-56.
- Perzanowska J., Mróz W., Ogrodniczuk N. 2015. Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum, Tilio-Carpinetum*). [w:] W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część IV. GIOŚ, Warszawa, s. 273-289.
- Rapa A. 2011. Dzwonecznik wonny *Adenophora lilifolia* (4068). Monitoring gatunków i siedlisk przyrodniczych ze szczególnym uwzględnieniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000. Wyniki monitoringu. aktualizacja 2012-04-18 http://siedliska.gios.gov.pl/pdf/siedliska/2009-2011/wyniki_monitoringu_roslin_4068.pdf
- Rapa A. 2012. Dzwonecznik wonny *Adenophora lilifolia*. [w:] J. Perzanowska (red.). Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część II. GIOŚ, Warszawa, s. 53-65.
- Świerkosz K., Raczyńska K. 2012. Wapienne ściany skalne ze zbiorowiskami *Potentilletalia caulescentis*. [w:] W. Mróz (red.). Monitoring siedlisk przyrodniczych. Przewodnik metodyczny. Część III. GIOŚ, Warszawa, s. 181-193